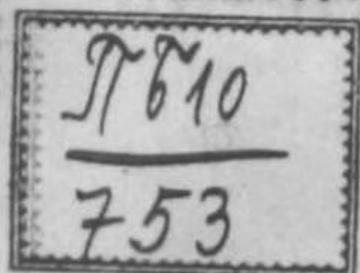

дочи у чијеа 17/4 број
Гробу

ИЗ ПРОШЛОСТИ ВУКОВАРА

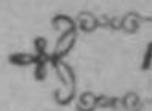
УНИВ. БИБЛИОТЕКА

В. И. Вр. 799

ОБЗИРОМ НА ТАМОШЊЕ СРБЕ

НАПИСАО

РИСТО МИХАИЛОВИЋ.

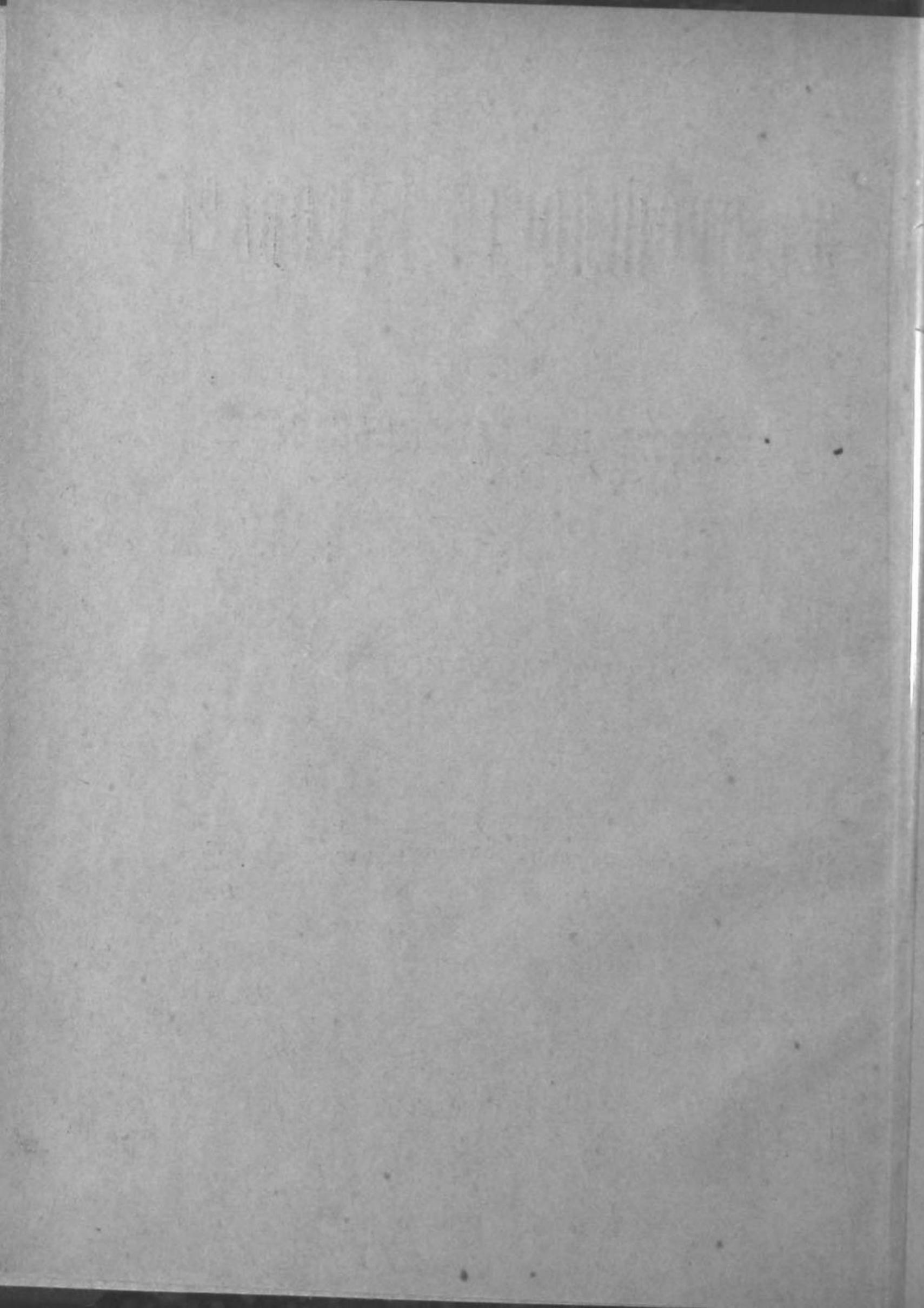
Прештампано из

Поклон
ЈОЦЕ ВУЈИЋА из Свете
УНИВЕРЗИТЕТ. БИБЛИОТЕЦИ
„Јавора“ за год. 1890.
У БЕОГРАДУ

У Новом Саду
ШТАМПАРИЈА А. ПАЛЕВИЋА.
1890.

ЈОЦЕ ВУЈИЋА
у Свети

ошавши године 1873. са српском православном црквено-школском општином вувоварском у службени одношај, пружила ми се је прилика, да давнашњој жељи мојој удовољим и да се са архивом српске православне цркве вуковарске упознам. Како нисам држао, да ћу у њој Бог зна каквих за општу повесницу српску важних старина наћи, то сам се надао, да ћу у архиви тако угледне општине, као што је вуковарска, — која је још у прошломе столећу и по броју и по стању и по интелигенцији својих грађана, међу овостраним општинама српским једно од најодличнијих места заузимала, у којој је Србији регент *Јова Гавриловић* поникao, у којој се је мати нашега *Бранка* родила, у којој је славни наш *Вук* више година живио и деловао, *Јоксим Новић* своју дивну „Лазарицу“ спевао, један од првих граматика српских: *Адам Драгосављевић*, а за тим чувени књижевник наш *Ђорђе Рајковић* учитељевали, поп *Димитрије Поповић* Чокеово „Златотворно село“ преводио, те у којој је просвећено и родољубиво грађанство некада Вуковом деловању и свакој напредној и родољубивој српској миели тако успешно пут крчило,

— ипак доста занимивих и за повесницу вуковарских Срба знатних старина наћи, које су вредне труда, да се нађу, од заборава спасу и данашњем нараштају на углед изнесу, па ако ничега другога ради, оно бар да видимо, какви ли смо некад били, а какви смо сада.

Овом згодом нека ми просто буде, узгред осврнути се у кратко на повесницу самога Вуковара, у колико ми је позната.

Вуковар, садања стара столица жупаније сремске, лежећи на последњем северном изданку Фрушке горе, непосредно на ушћу Вуке у Дунав, био је у предхришћанско доба знатна римска насеобина, која се „*Cognacum*“ звала. Судећи по старинама, које се из онога доба око Вуковара наилазе, држало се, да је тај стари град римски, јужно од садање вароши, на бреговима дунавским: Вучедолу или Скендри, према оближњем селу Сотину лежао. Но овоме назору противи се не само стрми и Дунаву неприступачни положај поменутих брегова, него и та околност, да се је у последње време и непосредно у близини садање вароши Вуковара, на више места и то баш на противној западној страни, на старије из римскога доба нацило. Једно од такових места је без сумње, шумица: „Адица“ звана, која четврт сата западно од Вуковара лежи, и кроз коју се идући на познату задужбину вуковарских Срба: „Добру воду“, пролази, па која данас Вуковарцима најпријатнијим летњим шеталиш-

тем служи. Сваком који кроз ову убаву шумицу прође, мора у очи пасти, да је иста на све стране давно зарушеним окопима испресецана, на којима се данас више стотина година стари храстови дижу. При бољем посматрању тих зарушених окопа онажа се, да су исти у са свим правим потезима, понајвише у великим квадратима постојали, те да нису случајно, него у извесној, по свој прилици обранбеној сврси изведени били. Ово потоње поткрепљује и сам згодан положај те, на узвишеном, облом брежуљку лежеће шумице, која је у наоколу реком Вуком тако опасана, да се на исту само преко прилично великих мостова долази. Сам случај је хтео, да се мишљење, по ком сам и сам држао, да је „адица“ у старо доба знаменито место бити морало, у пуној мери обистинило. Једне бурне летње ноћи, пре неколико година, ишчуна ветар, управо близу доброводског прелаза, један од горостасних растова шумице из корена. Том пригодом изађе са жилама тога храста на површину земље множина цигља и камења, од којих су нарочито прве, по својој величини, дебљини и целој форми са цигљама из римских времена на другима местима нађеним, са свим истоветне. Власник ове шуме, гроф Елц, чувши за овај догађај, дао је одмах затим око тога храста даље копати, по будући, да су се подземне рушевине на далеко у наоколу под оближње храстове простирадали, те им се не могаше kraja naći, te се морало

ло даље копање обуставити. — Осим тога, нашло се неколико година касније, у башти преће Самфирове, сада пак куће пароха трињског Миковића у Новом Вуковару, приликом одгртања чардаклија, на стотину великих, дебелих, од земље печених цилиндра, који су један у други тако чврсто улепљени били, да су се једва раставити дали. Неколико тих цилиндра прибавио сам и ја себи, те држим да исти без сумње од каковог водовода из римских времена потичу. Штета, што се копање трагом истога такођер обуставити морало, јер се нашло, да он испод темеља једне, у авлији те куће лежеће зграде, према Дунаву, води. Све ово доказује, да и сама непосредна околица Вуковара, не мање од брегова: Вучедола, Скендре, пак и самог Сотина на старијама из римских времена обилује. Кад се томе у обзир узме, да Вуковар од поменутих брегова далеко згодније на Дунаву лежи и да су Римљани своје градове обично на приступачној великој реци оснивали, те да су се на оним местима, где су ти градови стојали, касније знатне вароши подигле, као што то Осек, некадашња *Mursa*, Митровица некадашњи *Syrtium* и Земун, некадашњи *Taugitum*, доказују, мора се претпоставити, да је управо на земљишту, на коме се сада Вуквар налази, некадашњи римски град *Cognacum* лежао.

У хришћанско време спомиње се Вуквар још у повељи краља Коломана од године 1231. као „cast-

rum⁴ (градић) под именом *Влков* или *Валков*. Ова повеља¹⁾, у латинском језику издана и у Фејировом Codex diplom. regni Hungariae печатана, гласи у српском преводу овако: „Коломан, Божијом милош-ћу краљ и војвода целе Славоније, поздрав и свако добро. Да не би оно што се временом створи са истим пропало, увела је предосторожност мудрих, да се то писменом сведочбом утврди. Желимо да-кле свима до знања ставити, да смо насељеницима крај града Валкова станујућим, наиме: Нем-цима, Саксонцима, Угрима и Славенима саветом и приволом све наше властеле ту слободу поде-лили, да им у свакој размирици, која се међу њима породи, изван за крв, има судити њихов месни старе-шина, кога су они себи поставили. За крв пак не може он сам судити, него са чуваром града, са којим зајед-нички суд држати има. Такођер наређујемо да сваке три године дана у новом месту станујући, има пла-ћати од сваких врата годишње четвртину динара но тако да о празнику св. Ђорђа три дела а о празнику св. Мартина три дела уплаћују. Наређено им је тако-ђер: да ако би који од њих без потомака преминуо, може свој новац коме год хоће оставити. Наређујемо им такођер, да нико без одредбе суда из места њи-ховог не може везан или санет буди куда одведен бити. А врху свега, да не би ни у чему оскудицу трпили, дали смо им за становаше цело земљиште.

¹⁾ Сравни „Naše pravice“ од Богослава Шулека.

тога града Т. звано, са шумом на том земљишту, званом Т., од које им допуштамо, да могу по својој вољи куће правити и дворове градити, то им такођер дозволисмо, да смеју у Дунаву и Вуки рибу ловити. Наредисмо им и то: да сваки, кад год хоће, слободно може доћи и да може, продавши све ствари у кући, слободно када и куда хоће отићи. Те да се ово по нама уређено не може опозвати, заповедисмо саветом и приволом наше властеле, да се ова наредба печатом нашим утврди, до дајући поврх тога, да ни једна размирица међу њима, не сме до међусобног боја доћи. Присутна је пак била ова властела: бан Јула са другим сином својим, наших товара великим мајистром, Никола од Зале, Опој од Шимега, Петар од Валкова Ђорђе од Барање жупани и премноги други. Дано руком мајистра Филе нашег биљежника године по плот. Господа 1231.“

У овој повељи поменути градић (*castrum*) лежао је, без сумње, на брегу Дунава, на оном истом месту садањега Вуковара, на ком се данас израелитска богомоља налази, као што то зидине, са којима је тај брег и данас од чести подзидан, сведоче. Штета да се ове зидине, особито у последње време, на очиглед варошких области, без сваке нужде, више пута само ради проширења дворишта готово са свим утаманиште. Како се је оно земљиште звало, које се у тој повељи тим становницима даје и она шума на том земљи-

шту који се обоје са словом: Т. спомињу, могло би се, може бити, из саме изворне повеље ове разабрати. Значајно је, да се по сата хода од садање вароши, према оближњем селу Петровцима, две рудине: „Милковци“ и „Обрадовци“ налазе, на којима се, не само при орању на рушевине налази, него на којима се и данас једно место „Старо Гробље“ у народу зове. Свакако је данашња пијача, на којој су на кат зидане куће у каснијем талијанском стилу на сводове изведене, као и сви побочни главни сокаци садањег Вуковара, који се непосредно на поменути брег, на ком се је градић находио, — наслажају, касније постали.

Већ од године 1608. имамо, не само кратак опис Вуковара и његових становника, него и прилично верну слику ове вароши, као што се иста гледећи са Дунава представља. Овај опис и слика Вуковара, садржани су у неком немачком путопису, који се у поседу садањег бана Њег. Преулв. грофа Куена-Хедерварија налази и који је у књижници грофова Видаји нађен, од којих је он властелинство хедерварско наследио. Поклисар, или као што се он у том путопису латински назива: „огатор“ цара Рудолфа I.: Адам барун Херберштајн, путујући са својим тајником Максимилијаном Прандштетером Дунавом на лађи, у цели да са турским царем Ахметом мир уговори, дао је по овом тајнику свом у кратко описати, а од чести и нарисати сва важнија места, која је на

тome путу прошао. Из овога путописа види се, да су не само у Вуковару, него и у околини Ердута, на ушћу Драве „*Угри и Раци*“ становали. Ово ће бити у околици Осека и Вуковара Срби оних места, у којима се сремским наречјем говори, дочим су села: Бршадин, Острово, Пачетин, Бобота, Габош и још по гдекоје место од Вуковара северозападно према Осеку лежеће, којих становници и данас јужним наречјем говоре, касније Херцеговци и Црногорци населили, као што то и млога презимена њихових становника као: „Црногорац“, „Ерцеговац“, „Клаић“, „Мартиновић“, „Вукотић“, и т. д. сведоче. Ради оригиналности језика, у ком је тај путописписан, навешћу овде опис Вуковара, као што је у немачком извору садржан, додавши затим српски превод истога. О Вуковару вели тај путопис овако:

„Den 10. July sein wir vumb 9 Uhr wider: von dannen gefahren vund zeitlich auf Walkovar khomen, alda der Fluss Valko in die Thonau flüst, darüber eine lange Trugen, so Kheyser Solimanus, als er für Sigeth die zu belagern gezogen bauen lassen, dieser Fluss ist sonst nit Schifreuch, doch zimblich braidt, thif vund sumpfig, dass Schloss ist vor Jahren wie der Augenschein gibt ein fein lustig vund zimblich fest hauss gewest, auf einem runden freien Perg ligent, wi es noch ein starckh gemeuer, ausen herumb vund sein Tächer hat, aber imwendig ist wi Türggische Heusser vast ganz verwüstet vund unsauber, vund hat

einiche Wohnung, die Türgen vunder dem Thor vund sonst in etlichen Winckcheln wohnen, sein gleich wol zimblich viel Veldstückhel darinēn, herausen hat es ein zimblich schönen Markch, mit wolgebauten Pauern heusern vast auf vunser teutsche arth, bewohnt. In, Ungern und Räzen¹⁾, die Gegent des Orts sehr lustig vund fruuchbar, mit viel schönen Gärten, Veldern und Weingarten, vor Zeiten, auch ein gewaltig grossen Weingewachs, da sehr guter Wein gewachsen gehabt haben sol, als auch die gelegenheit anzeigt, hicher drrey meil.“

Сриски значи ово :

„Дне 10. Јула у 9 сати одвезли смо се одавде и рано смо у Вуковар стигли, где река Вука у Дунав утиче, преко ње налазе се две велике ћуприје, које је цар Сулеман кад је на обсаду Сигета пошао, саградити дао, у осталом није ова река за пловидбу лађа, али је прилично широка, дубока и мочварна, дворац је пре више година као што се очито види био отмена и јака кућа, лежећа на облом отвореном брегу и има с половина јаке зидине и своје кровове, али из нутра је као турске куће готово са свим опустошена и нечиста и има неколико станови, Турци станују под капијом и по не-

¹⁾ У једном хрватском календару, где је овај одломак тога путописа такођер печатан, вели се: „Ungarn und Räyen“ (раја) као да би Турцима Угри што друго били, него раја. Да, али тамо се мало даље каже, да су ње Срби тек 1690. у Вуковар доселили. (!?)

ким другим буџацима, такођер има прилично лено тржиште, са добро зиданим сељачким кућама готово на наш немачки начин, у истоме станују Угри и Раци, предео места је пријатан и плодан, са многим лецим баштама, нивама и виноградима, такођер је у пређашња времена било јако много винограда, на којима је врло добро вино рађало, као што то и околни положај показује.“

Овоме опису придодана је колорирана слика, из које се види, да је поменути дворац, који са својим кровићима и торњићима као неки мали градић изгледаше, на оном истом брегу лежао, на којем се је и напред наведени „castrum“ налазио. Вука је тада мало ниже од данашњега, године 1788. зиданога моста, који Стари са Новим Вуковаром спаја, на десно савијена, паралелно са Дунавом текла и у исти, ниже брега, на којем се сада францишкански манастир налази и утицала. Наравно да о том манастиру, као и о Новом Вуковару, који су на стотину година касније постали, на тој слици ни трага нема. Место, где се ови данас налазе било је тада густим дрвећем заражено. Исто тако је и брдо које се више садање српске цркве диже и на ком се данас знатан део Вуковара простире у оно време пусто било. На месту где се данашња пијаца и побочни сокаци налазе, виде се лепе повисоке препом покривене куће. Нема сумње да су у оно доба и сокаци: „доња махала“ „сурдук“ и „анђелска махала“ постојали као

што то већ и сама њихова турска имена доказују. Значајно је за нас Србе да се на тој слици, на ономе истоме месту, где се данас српска православна црква налази, турска џамија са високим минаретом види. Није ли, може бити, тамо и пре долaska Турака српска црква постојала, коју су Турци по свом адету и по праву јачега у џамију претворили? Ко би то данас знао!

Свакако се може претпоставити, да су Срби у Вуковару и у ово време и пре прве велике сеобе српске своју цркву имали; јер се и у самоме поменутом путопису, при опису близу ушћа Драве лежећега градића Ердута такођер вели: да у околини истог „Угри и Раци“ живе, те да је свима слобода вероисповести зајамчена.

Но нашем патничком роду, није у оно време, где је све турскоме мачу и пустошњу подлежало, до зидања сталних храмова божијих стало било. Стојећи вековима пушком у руци, на мртвој стражи Хришћанства, била му је преча брига, да оно мало беднога живота свога и својих очува. То је и узрок да се ни у Вуковару, из онога доба, о животу тамошњих Срба писмених споменика сачувало није. Тако пошто је наш народ српски јуначком десницом својом подупро и помогао, да Турци Срем на увек оставе, почeo се је он прибирати, првом великим сеобом српском бројно јачати, материјално напредовати, прикупљати се у црквене општине и грађењу сталних храмова божијих приступити. Неп-

мајући снажнога и богатога племства, састојећи се из самих трговаца, занатлија и земљеделаца, без утицаја на политични живот, а при том подчињавши од вајкада, по автономном својству своје православне цркве, лепе обичаје њене, потребама и осећајима своје народности српске, купио се је наш народ око цркве своје, она му је била топло огњиште, које му је српско срце његово грејало, она му је била тада једино јавно место, где је могао и смео Србином бити и српски осећати.

Са ослобођењем Срема од Турака, настали су заиста пак и за Вуковар нови одношаји. Један део Срема, који је у прво време сав под управом дворске коморе стојао, буде у почетку прошлога столећа у властелинства подељен, те тако потпадне Вуковар са свом околином, под судбеност властелина најпре: баруна Куфштајна, а за тим 1737. грофова Елиц. Пошто је део Срема уз Саву, као војна граница устројен, успостави се године 1745. у другом делу истога жупанија сремска седиштем у Вуковару. Како ова тако и властелин подигну у Новом Вуковару, који је тада врбама зарашћени пашњак, са једва неколико кућа сачињавао, лепе дворове, те тако постане брзо Нови Вуковар, који се је још до 1848. у народу „Маринци“ звао, читава варош.

Народ наш, који је до тада под самоуправом својих кнезова стојао, осећао је ове промене, не само као терет, него је сматрао у истима повреду

стечених привилегија својих, те је митрополит Арсеније Јоановић у првој скупштини жупаније сремске 1745. у Вуковару држаној, против устројства исте, писмени просвед поднео, који је, као што записник те скупштине жупанијске сведочи, одма после проглашења највишег краљевског отписа, са којим се жупанија сремска оснива, без примедбе прочитан. Овај за тадашњу повесницу нашега народа важан спис, који се и сад у архиви жупаније сремске похрањава, писан је латинским језиком и гласи у српском преводу овако:

„Славно опћинство!“

Господо, добротвори и пријатељи мени најдрагоценји и најпоштованији!

Пошто је Њено посвећено царско и краљевско величанство наша најмилостивија госпођа, госпођа, у својој материјској бриги и свом настојању око општега добра, као и спаса и напретка својих верних поданика, како силом својих државних повеља, које је пресретнога наступа и крунисања свога, краљевским сталежима и редовима издала, тако и крепошћу највише потврђенога чланка 18. последње пожунске саборске седитбе, по истима сталежима донешеном, најмилостивије решила: да се између осталих светој угарској круни од давна припадајућих, сада пак из чејусти најглавнијег непријатеља Хришћанства избављених, по дворској комори управљаних покрајина, такођер и ово војводство

сремско истој светој краљевској круни утелови и на начин жупаније устроји; те пошто је подједно обзиром на препокорну представку свога вернога илирско-расцијанскога народа, по прошлом те исте године слављеном сабору скунно поднешену, такођер и то најмилостивије одредити благоизволела: да поменуто утеловљење привилегије истога народа расцијанскога, њему по преузвишеним негда царевима и краљевима, наиме славним претцима својим у прећашњим годинама најмилостивије дароване и по истом Њеном царско-краљевском величанству дне 18. маја 1743. најмилостивије потврђене, ни у ком погледу омаловажити и врећати нема, шта више да претпоменуто утеловљење само у томе смислу и надаље обстане, те пошто је у том правцу, милостивом царско-краљевском решидбом, средством свога најмилостивијег, на високу дворску канцеларију изданог заштићног отписа од дана: првога јула настојеће 1745. године претпоменути народ свој осигурала: С тога ја, именом и особом васецлога вишепоменутога илирско-расцијанскога народа, како црквених тако и светских сталежа ово утеловљење и устројство жупаније сремске, у колико исто најмилостивијој вољи и намери њеног царско-краљевског величанства одговарало и истој одзвивало буде, подајничком покорношћу с велештовањем примам и драговољно прихваћам; у колико би накисто утеловљење, напред поменута, по претцима нашим, проливањем најдрагоценје крви стечена ста-

родавна права, привилегије, слобоштине и правице као што су у прошастом сабору краљевине утврђене и такођер по славним сталежима и редовима краљевине Угарске и сједињених делова њених прихваћене и узакоњене, за сада ил' за будуће, буди којим начином омаловажило, понизило или вређало, то против истог, а најсилније на темељу чланка 46. сад поменутог последњег или реко-расцијанског народа врху овога образложенога, законитога просведа, уобичајена писмена потврда изда и да се подједно, како у моје и частнога свештенства име, тако и у име целога народа законито изабраним депутирцима, црквеног и световног сталежа, који су позвани да над највишом службом Њеног Величанства и над правима народа бдију, као у прошлим, тако и у будуће сазвати се имајућим славним судбеним скupштинама, припадајућа им столица дозначи, те остајем са изразом дужнога велештовања славнога општињства

најобавезнији послужитељ

Арсеније Јовановић с. р.
архиепископ и патриарх.⁴

Дано у Карловцима дне 8. новембра 1745.

Тако патријарх; а народ наш, као хришћанин побожан, као држављанин веран, као граничар храбар, као властелински поданик кротак, заузео је тврди бедем своје цркве, те је из црквених скупова, у границама закона, али одлучно одбијао оп-

тре стреле, које је снажна римска хиерархија на његове светиње: цркву и народност, у оно време жестоко упирала. Нију они своје и онако слабе сиље, у партајским страстима узалудно пратили. У племенитијој чедности и простодушности њиховој, цркви и својој и роду своме одани, стојали су они на бранiku својих права са евангелицима својим раме уз раме; пак зато и јесу црквене архиве онога времена светла огледала слоге и свести народне вредна: да се у њих и ми огледамо. И с тиме предлазим на сам задатак, који сам себи редовима овим поставио.

Архива српске православне општине вуковарске, налази се у торњу, средње, једноставно, али врло укуено зидане цркве светог оца Николаја, неколико степена више звонаре, у лепој, јаким зидовима, великим прозором и врати провиђеној соби. Ступивши у њету, зачудио сам се множини, у омотима новина сложени списа, којих се рука човечија судећи по стању у којему их нађох, давно, врлодавно дотакла није. Осим тих списа, налази се тамо, поред прописаних за богослужење потребних књига, још неколико такових богословског садржаја, које су све у Русији печатане, а има и подекоја „Србуља“, даље неколико стари домовника и једна подебела уvezана писана књига, садржавајуће архијастирске инструкције, понајвише митрополита Павла Ненадовића. Већи део у тој архиви налазећих се списа, понајвише из прошлог столећа,

састоји се из венчаних извесница, не само пропонијата вуковарског, него и из садањег пропонијата даљског, шидског па чак и митровачког. Даље налазе се многобројне архијерејске посланице, поздрави, напутци, такођер по највише од митрополита Павла Ненадовића.

Немогућно ми се свидило и по краткоћи га расположењу стојећега ми времена и по незгоди јесењег доба а и по-тескоби ове собе из толике множине збрканих списа, наићи на оно што је важније и знатније. Највећу позорност обратио сам на списе, који би се односили на доба пре прве велике сеобе српске. Наравно је да ми је потраживање то, обзиром на толика турска пустошења, којима је тада Срем пак и Вуквар изложен био, без успеха остало. У једној црквеној књизи нађох на један листић без датума, за који држим, да је много старији него ли црква, у којој га нађох. Са истим листом, моле, на њему подписани кнез и кметови „Шанда Берка“ пропонопа вуковарског „Киръ Остою“, кога они „честнѣйшій бабо“ зову, да не до пусти неком Личанину Милети венчати се са њиховом девојком Јелом, јер чују да он у Лици жену има. Старина овог листића види се већ од туда, што су у овоме од вајкада чисто римокатоличком близу Вуквара лежећем селу Берку, у ото доба, кад је исти писан, и кнез и кметови наши православни Срби били. Не треба dakле да се пудимо, ако и у многим другим римокатоличким местима окр

Товарника и Шида небројено Срба западне вере наилазимо, који се Милошевићи, Митровићи, Стојадиновићи, Стојковићи и т. д. зову.

Нашавши тај листић у једној књизи, обратио сам већу позорност на остале књиге и на орман у ком се стареж: одежде и друге утвари црквене у тој архиви чувају, те наићох тим поводом на два споменика, који су takoђер далеко старији од цркве ове, у којој се похрањавају. Једно од тих бијаше антимис, на ком се из натписа види, да је још по митрополиту Илији Ђаковићу за вујоварску цркву посвећен. Премда сам обзиром на ста-рину истога и тадањег тутора и цркењака упозорио, да га добро и на сигурном месту чувају, зачудио сам се, када ми пре кратког времена исти цркењак, ког сам замолио, да ми тај антимис изда, да надпис са истога за ове ретке препишем, одговори: да је исти нестао и да га је по свој прилици један од каснијих председника са осталом старежи приликом оправе одежда кројачу издао. Друго бијаше евангелије, које се сад у филијалној цркви свете Петке на „доброј води“ крај Вуковара налази, из кога се без сваке сумње види, да су Ву-коварци давно пре ове садање цркве и то још године 1702. свога свештеника, дакле и цркву имали. Ово евангелије, у зеленој кадифи везано, има на предњој корици на порцулану или такозваном шмел-цу лепо бојадисани лик: св. евангелисте Јована, а на стражњим корицама сребрни оков. Исто је пе-

читано у Москви 1701. године за време владања цара Петра Алексијевића (Петра великог) „всех великия, малыя и бѣлия россии самодержца“ и налази се на њему доле на првих пет листова ово написано:

„**Сию книгъ купи попъ Стѣпанъ Зовешинъ изъ Вѣковара въ: лѣто зсі. (7210.) а Ш рождаства Хѣта на дѣзъ сать въ (1702) и тѣ приложъ: йоанъ капѣтанъ въ поможеніе Стѣфанъ є (5) ко-рѣнта ноемріа єс (26.)“**

даље на следујућих шест листова написано је доле ово:

„**Сѧ книга стое єг҃лїе цркве вѣковарскїј храма стаго Николаја Бикшьши на генералной кизити Азъ Смирній Іеромонахъ Хоповскїи, Архиепискп Митрополитъ: Езархъ 1763. Декември 23. скоею рѣкою въ Вѣковарѣ подпишахъ — Герасимъ Радосав с. р.**“

Али и из црквених рачуна од године 1758. и за тим сљедујућих година, када је сад постојећа црква украсавана, види се, да је пре исте стара црква постојала; јер се у тима рачунима често налази на места: „За спрѣвленіе новїја цркви“. Жао ми је било, да ми није за руком пошло, на ову стару цркву односећих се даљих писаних споменика наћи.

Најстарији спис нашао сам од год. 1732., из кога сам на велико задовољство моје разбрао, када је и како је данас постојећа српска православна црква вуковарска постала. То писмо митрополита београдског Викентија Јовановића, са којим он свој архијастирски благослов на купљење прилога за зи-

дање те цркве даје, нађено је у једном омоту међу поменутим обичним архијерејским поздравима, те гласи овако :

„Викентіи, Божію Милостію Православный Митрополітъ Вѣлградскіи, и всего народа Христіанскаго под властю пресвѣтлѣйшаго Римскаго Цесаря обрѣтающагося Архіепископъ и его Цесарскаго Величествія Совѣтникъ.

Понеже како пришедше къ намъ жители вуковарскія и представивше, яко имъютъ Благое намѣреніе свое вадрузити Церковъ во имя Святаго и всехвалнаго чудотворца и Архиерея Христова Николая Марликинскаго, обаче трошкомъ на тую потребнимъ весма лишени, и сами къ совершенію привѣсть конечно немощни. Тѣмже убо от тоя начатіи Благословенія Господня и за препоручителне писаніе скуча всепонизѣйше просиниа. Их же ми доброе намѣреніе и усердіе хвали достойное видѣвшe, презрѣніемъ общаго прошенія их на славу и хвалу Бога вышняго творимое отрещиця отъ надъ невозможохомъ. А при томъ и сами видимъ, да конечно без помощи от нихъ странахъ къ Благозахтевателному своему намѣренію сами от себѣ прійти не могутъ. Сего ради яко Боголюбезнѣйшимъ намъ въ Христѣ Братіямъ любезнѣйшимъ Господамъ Архиереомъ и всему честному црковному причту, тако воеставнымъ начальнымъ подначальным и всѣмъ обще православнымъ Христіяномъ по состоянію чина и достойнства любезно препоручаемъ и дѣжели бо

опредѣленији сіи Господари.¹⁾ и Стеванъ жители вароши вуковарскія приидуть сасимъ нашимъ писаниемъ, Благоволите их усердно пріимити и милостыню кто чимъ можетъ на таковоѣ Богоугодное дѣло подаравати не отрицайтесь, да би общю вашу помощію помогли дѣло еже на славу Божію къ совершенію привѣстъ.

За которое и Святый великий чудотворець и Архіерей Христовъ Николай, киждому, якоже и есть помощію вездѣ и на всякомъ мѣстѣ возмездити готовъ и имена милостиинодавцев рѣчно во ономъ храмѣ воспоминатися будуть со сімъ и наше Архиерейское Благословеніе возсылающе оstemъ.

Данно въ нашей Архіепископско митрополитской Резиденціи Бѣлградской декем. 20-го днѣ 1732 года.

(М. П.) **Викентій Јоановичъ с. р.**

И то је писао митрополит, за кога неки писци ћани веле, да је био оруђе у рукама нашему народу и верозакону непријатељским. Но нашао сам у тој архиви још једну исправу истога митрополита Викентија Јоановића, писану по њему у Вуковару годину дана касније, у којој он као први архијастир повереног му стада, бринећи се за напредак и благостање општине ове, истој из властите побуде своје напутак и правила издаје, на

¹⁾ Овде је име избрисано и другом руком преко избрисаног места написано; „Богићъ.“

јоји начин црквени и школски иметак множити и на који начин са истим корисно управљати имају. Ова исправа, која је, као и прва, великим трудом и за оно време особито лепо и читко писана, говори у корист тога митрополита снажније, него што би му то икаква похвала с друге стране допринети могла. Из овога видим, колико право имају они наши писци најновијега времена, који овог митрополита у обрану узимају. Ову другу исправу митрополита Викентија Јоановића нашао сам у истом омоту са првопоменутом. По свој прилици, бавио се је он, пишући ову другу исправу, у Вуковару да новосаграђену цркву посвети. Иста гласи овако:

“ Викентіи Божію Милостію Православніи Митрополитъ Бѣлградскій и. всего Народа Христіанскаго под властію пресвѣтѣйшаго Римскаго Цесара обрѣтающагося Архіепископи и ѿго Цесар. Величества Советника,

Смирен^ие напе пишеть въ богохранимую варош вуковарскую, Благовѣтному протопопи и Священикомъ почтенороднѣмъ господаремъ торговцемъ, запатлѣмъ и всемъ православнѣмъ христіаномъ, Милости мира и всакаго Благополучїя от Господа Бога все^исердно просимъ и желимъ.

Понеже како по осталыхъ въ дѣнъ духовныхъ
состоїдаясь правленїа должности нашей пастирскія ^и
всакое попеченїе ко исправлению возочищеніиже и
урядовленїю полагаемъ. Тако найпаче обица и всемъ
православиимъ должностъ есть, от строенїи цркви

и да ~~не~~ ^и тратися достойно ^и яко
 святій благо~~б~~ши ^и са тратися и достойно ^и яко
 истины сини ^и са всегда ко краснолѣпію вѣщими по-
 требователнми и приличними приводити, Что и
 недвоимъ да всакъ ^и между Благочестіяхъ вашихъ
 такову ^и церковь ^и намѣрение не имѣеть. Обаче
 вѣдше, яко скудостю и недостаткомъ удержавающи
 неможно единомъ или двома иждивеніемъ своимъ
 собственіемъ къ надлежащему ^и дома молитвнаго
 красотъ привести, сего ради и расположено, а и
 самымъ вамъ извѣсто въ каковыхъ случаехъ милос-
 тыня ^и приходъ чинится цркви святѣй ^и за лучшее
 вѣдѣніе и во Инструкціи воспомянутся) якоже и
 до селъ во христіянствѣ по всѣхъ церквахъ обычай
 былъ. А и всей ^и иначе иначе бывало ниже приходъ
 надлежащей когда оскудѣвалъ. А якоже показалося
 намъ видѣніе бо ^иесапъ, да весма мало сія црковъ
 своего стяжанія въ готовыхъ имѣеть, ^и чимъ могла
 бы сама себе своимъ приходомъ къ потребѣ до-
 волетвовати ^и како и всѣмъ иначе невидится, ^иБу-
 дучи от толикаго времене како предсказахомъ пры-
 ходъ не оскудѣвали, а не мислимъ ниже глѣмъ да
 би кто имѣнія церковная себе притяжалъ, илиже и
 вси междуусоби грабежствовали, но усердіе имате
 хощете и тщитеся якоже во вѣсъ видимъ. Но что сему
 причына ова есть яко до селъ быша настроенія и
 нечинная урежденія въ приходкахъ и расходкахъ црков-
 ныхъ, тако и въ прибавленіи милостыни и нечинное
 въ поставлениіи церковныхъ служителей или синовъ.
 Но что когда на црковъ прибавлялося то паки безъ

въдомости не на црковъ (ибо видѣло биси на ней) потрошено. Мы убо видѣвше таковъ убитѣцъ церкви сятїй нехотѣлисмо молчаниемъ пропустити, но jako пастиръ и надемотритель тоя неправилная строенія возочиставше чинъ и урежденіе установити за благо быти разсудихомъ како церкви на Интересъ й велелѣшіе, вамъ же вѣмъ на честь и похвалу да будетъ, какъ никае Епитропомъ и Сыновомъ црковнимъ содержащіе и поступокъ отреждается, Еже будетъ имъ Инструкцію Сице.

Благопочтенымъ нашимъ патропомъ церкви ~~вуковареніи~~ вароши восточнаго католическаго ~~Яросалімскаго~~ Православія Господарю Рашку, и Господарю Нени Кашамажи кой суть по благоразсужденію нашему единомыслиемъ же и согласiemъ ~~вуковарскіи~~ вароши ~~и вѣхъ жителевъ избранныхъ~~ и граматами утвержденный и опредѣленіи промыслители над дѣломъ приходовъ и отходовъ вышереченїя церкви, и над потребамъ ~~правленія, надзiranія~~ и всякое строеніе того послушанія званію приличествующее како творити и одержаватися имѣютъ и должныствуютъ опредѣленнымъ послѣдующимъ образомъ. Такоже

1. Что суть по уставу народа нашего здѣшняго по ради избранніи и поставленній церковни патропи на лѣто 1733, Такоже и въ напредъ ~~и~~ опредѣляеми, и иже поставляются будущимъ временемъ за наредбу приходковъ и расходковъ и того накормленія да поддѣжать совѣту, и отрежденію нашему и со совѣтомъ и питанемъ каждое строеніе

Благолѣтное да творять что есть за ползу церковну.
Наищаче

2. От избраныхъ церковныхъ питроновъ по ис-
течению года и ~~пременѣнію~~ тѣхъ принашающійся
от нихъ рачунъ обычныу от прихода и разхода за
свидѣтелствованнымъ образомъ пред намѣстникомъ
наши^и примити и раздрѣшителное писаніе имъ дати,
а новопоставленнымъ извѣстіе учинити како ниже
повѣлено. Такожде

3. Избраніеже церковныхъ питроновъ сице да
будеть како и до нинѣ обычайно съ разсужденіемъ
общине варонкѣ избиралося и по ряду ходило тако
и въ напредъ да будеть кромъ когда изберут да
суть должни къ нашей мѣрности за потвержденіемъ
церковныхъ питроновъ и за апробацію приказатися
и како отредимъ исполнити за имютъ. Сице

4. Речени питрони должны суть имѣти реєстръ
идѣже ~~увѣ~~писовати различни приход церковни, ~~да~~
коже назнаменовано от ~~что~~ церковь свой приходъ
имѣтъ, а первое собраніе Милостиини недѣлімъ и въ
праздникахъ тасомъ, от звонъ за преставлшихся, от
погребеныхъ окресть церкви, от усопшихъ христіанъ,
от различныхъ Милостиини въ натурѣ и готовихъ но-
вацъ собраніе, откуїи свечарекія и вашарекія, от
продаемыхъ евѣщъ церковныхъ. Назнаменованіе что
церковь въ готову и на Інтересъ по облигаций имѣть. Назнаменованіе вересіи старыя, что кто и
за что долженъ. Назнаменованіе что кой церковный
синови въ промѣны своеи службы церковныя свѣщи

то готови вако
Синак юст сирок

и воска другимъ новопоставленнымъ предадут. Назнаменование прилога различного во вещах что кто стой церкви приложитъ. Послѣдованіе ~~и~~ Инвентарюмъ церкви и вещей церковных обрѣтающихся сего времена ~~Послѣднѣе~~ и ~~и~~ринадѣйтъе собраніе. Милостины въ кутію школскую по урежденію протокола всякий приходъ особито да непиуется со извѣстіемъ месеца и дне да знается за будущую память. Чым образомъ

5. От таковаго прихода что примутъ издавали и на что трошили на страну церковну, да квитанціе примают и различно како трошакъ будуть издавали въ течтеръ или реєстръ да вписуютъ, како покажется формуларъ иныхъ церковныхъ питропомъ, устроится и в напредъ да одержитеся да болше наредбы и прилики въ будущее время. Что же есть

6. Когда кои от христіани тестаментъ, или другую подужбину творить, да Единъ от питроповъ находится, и на церковну страну, тако и школскую настоить накормити по елику что болше и възможнее видите. Къ тому же у сини,

7. Коему церковномъ, то есть пономарху отрежденна будеть кутія школская, убогых, больных, и странныхъ да просить той всякаго праздника и да будетъ нашим печатомъ, или намѣстника нашего и без намѣстника нашего да не отворяется. И сіи куты реченыхъ приходовъ особито да держатся и да не трошится ни начто ни употребляется и особенно на то позоръ да имѣютъ. Ничто мене

Григорьевъ - священникъ.

8. Когда суму^ж новаца совокупятъ церковны сынови Епитропом на квитанці да издаютъ како исправно прочислится можетъ и кромъ сумнїя приказати, и самы Епитропы при концѣ ^и вѣмъ извѣстно во фчишатся и от коели бо страны да промиляютъ елико можно прибавляти на церкву добіяти да усердствуютъ. Наипачеже

9. Како мѣщаном рѣшинымъ терговцемъ привучено есть от нась, тако и пришелцемъ да которї усердие имѣютъ на сю церковъ милостыни оставити или дати да без всякаго сумнїя симъ Епитропом церковнымъ вручить в споменъ да вѣщутъ давшаго имя живыхъ и усопныхъ буде^ж, и таково имя священици должны споминяти и отслужити противъ милостыни колико кто дастъ. Аще парусю въ споменъ парусійскій, саандаре въ споменъ саандарскій, проскомидію въ споменъ проскомидійскій, Священикомъ же что служать за трудъ их да оставится она четвертѣ неделя ^а что церква от них таса примата. И тако нареждени тутори усердно и душевно позор да имѣютъ, како за доходке церковныхъ от живыхъ и усопшихъ милостию, тако и да настоять предѣвати имена священикомъ воспоминяти и позорствовати, да священицы таковая одолжаютъ и отслуживаютъ. Къ тому же

10. Епитропы да имѣютъ церковны сандукъ гдѣ два затвора да будутъ и тако единъ ключъ единъ епитроп да имѣсть, а пакъ другій ключъ другій, да егда от еклисијархов церковныхъ или от ко-

*Гиделье
обнажи
де зеркъ
у. сер. от
склонен
и с. 73.
чай.*

голибо прихода пріиматъ новцы оба да присутству-
ють, единъ кромѣ другаго да ничто можетъ твори-
ти ради извѣстія и вѣдѣнія болшаго, окром отсуд-
ствія коего от них по нуждѣ и препоруцѣ отсуд-
стующаго да можетъ и единъ отворити или да дастъ
ключъ единому от господаря нарочитыхъ, когда
кои хощетъ камо путовати. Паки

11. Должны суть Епитропи позоръ имѣти кои
от них при дому обрѣтается посещати болныя хри-
стіаны мужескаго и женскаго пола. Найпачеже егда
священникъ идетъ болнаго кого причестити, да имѣть
тогда первѣе нашему намѣстнику тако и Епитропу
возвѣстити и Епитропъ кой поидеть со священ-
никомъ болному, прежде нежели ^{до иконы} лойти, должны въ
дворъ нашъ съ нашимъ намѣстникомъ болному,
состатся ^и съним куло поити и болнаго по хри-
стіанско^й должности наклонити и наставити подобнѣ
тестаментъ учинити и ходатайствовать первѣе
общи нужды, на церковну страну, школеку, и
своему Архіерею, по том и прочим святым мѣстамъ
слико его духъ святый наставитъ по возможности
милостию уписати и оставити. Сице

12. Когда кой от христіанъ представи^{сь}, должны
прійти или тутори во дворъ ^и изявити и по воз-
можности милостию дати. Тако и зазвонъ всякъ да
знаеть, за малое звено сиромах да даетъ единъ
маріашь, за два звона два маріаша, за три звона
единъ талиръ; от богатых и средних 1 ф.^т за мало
звено едино, за два 2 ф.^т от имущихже или небол-

Гла бри зоф.

шюх сугубо, или и выше против имѣнія. От неимущих же, или убогих и коимъ просится туне у малое звено да звонится. Пономаръ же или звонар да не иметь звонити дондеже невозметь допущеніе от намѣстника ~~нашего~~ и не пріимть указ от Епистропа, и не будетъ уреченое за звоно платилъ или заницаль. Который же дастъ сарандаръ церкви, тако Архіерею и прочимъ милостию противъ силы, таковы ~~ж~~ въ црковной порти можется погребсти^е, и выше звонити и выше священника облещися. А который дастъ парусію и за болныя учинить милостиню, на церкву и школѣ, тому звонити во вся тяжкая: и можетъ въ близъ церкви погребсти^е, или подъ торономъ, и такому вси священици обрещися и звонити кад се представи^е 2 кратъ у велико звоно звонити, три кратъ у вся три за полъ часа звонити. Тако ~~ко~~ егда представи^е понесуть къ церкви и по опелу гробу, и по погребеніи до кудъ разидется народъ звонити. А который выше от нарушіе и добру милостию сотворить како на обществѣ Архіерею, церкви, болнымъ и на школи, такому по вышеописаному начину редомъ до погребенія да звонится вышеже от того, то ~~ко~~ данъ и по вечерній звонити за неделю дній на данъ два кратъ по утренни и вечерни, а въ церкви погребати правило недопушаетъ никого ~~по~~ больше плативши ближе церкви и приличнѣе мѣсто избрati подъ торонъ и до прочи^и церковны^и вратъ мощно; а другояче спромаси въ гробницах общих вонъ да погребаются,

Гимн же,
 звонче и
 съзиждение
 Уже кол
 начестника

За калюх
 дастъ выше
 близкае земли
 Такъ оно и
 гробъ,

от средныхъ б. ф. и от меншихъ или послѣднихъ, наче боатыхъ и падшихъ во убожество, а хотище при фамиліи копатися, а еще прѣна тѣлеса и за еже на другое мѣсто погрѣбетися, оставляется на разсужденіе Епитрономъ могущій елико вищие да дасть. Тако пакъ

13. Епитроны црковный вещи еже имъ по спецификаціи предатыя суть, и и ниховом отговорю, они да имѣют под ниховм затворъ держати, и на потребное время ~~с~~^{помѣщ}енникомъ, что суть одежды или окрутъ ~~с~~^{помѣщ}енническій и діаконскій изряднѣйшии и лепши, оныя на праздникъ да имъ даются, хуждшия же на катадневно да употребляются. Во оятарѣ выше окрута да ненаходится нежели елико потребито есть, да некваритея и да имѣютъ внутрь все рядно и чисто держати и савиѣно и се есть понемарекая должностъ, ~~с~~^{помѣщ}енникомъ же книги на прочитаніе да даются, и чредному ~~с~~^{помѣщ}еннику по едину свѣщу и мало туміана правила ради, ~~з~~^замѣни ~~з~~^законъ, ~~ш~~^шимо да взимаютъ коимъ даются, егда како небы ~~ко~~ книга ~~з~~^залишиася, ~~з~~^законъ црковный епитроны должни и сщенники ходатайствовати при дшевніхъ Боголюбцевъ Хртіянъ, одежды, сосуди, книги на црковну странну. Jakоже

14. Црковный епитроны, наче пономаріи да имѣютъ надемотреніе/за свѣщи, туміан, елей и проч. сяже суть должности пономарховъ, а имѣнно Еранка Канамажія и Гд. Нинита, ни~~ч~~то о себѣ без вѣдомости епитронскія творити, и под мановеніем

Златникъ
Динъ до дастъ
Че плачено

имъ образъ
Хвоянъ и французъ
Кочаніе,

облаге тѣхъ
Башто до бы.

нејду Коли
Віту, сре
Качо кель
Саја книга
Хубиніа,

Кашинъ вак

— Г. Г.

заповѣстю енитропскю быти и повиноватися и послушаніе творити. Сіяже должности исполняти обвязаны суть: во олтари чисто држати и пометено, и вея сосуди очищати, одежды же савіени по всегда да будуть, свѣщнике, поліелей и кадила надсмотривати, прежде всякаго праздника да есть свѣтло и очищено и обѣ преврати чистити, сице пред всякую недѣлю, или праздникъ ~~гдѣнъ~~, цѣлая порта да есть чиста и пометена. На время правила црковнаго въ дворъ на благословеніе да приходитъ и на всякому правилѣ да обрѣтается помоществовати начеже на лутургіи и за лутургію потребита прежде приправити вся и со страхом божіимъ служеніе свое да исполняютъ. Аще лиже въ чемъ преступятъ и кромѣ болѣзни за лѣнность въ чемъ либо прегрѣшать, и свое служеніе не исполнить, *И да нѣдерзнутъ* никому относити от цркви свѣщи, туміанъ и елей и проч. недопускается, и о всѣхъ *надъ* нихъ енитроны црковный да позорствуютъ и наставляютъ и честократно да совѣтуютъ и словеси наказуютъ, аще ли же будетъ престати и горша начнутъ *циничи*, тогда енитроны должны вити и въ дворъ *бояти* и тамо безсловесное наказаніе будутъ имѣти. А пакъ

15. Енитроны да имѣютъ взяти кутію црковную особь, и единъ от них да поидетъ по ванарах, и да ходатайствуютъ на црквь мѣстыню накормити по возможности. Сверху сихъ.

16. Призвавше майсторе от свѣщей *здѣ*, и договорѣ устроихом за интересъ црковный сице, да вси устроимъ вине, вѣ шаве, аще изнаїтъ *чреватъ* отъ *мѣ*, то се отвѣтъ *чреватъ* *шандогъ* *налье* *съ* *зано шаве*

ија сјашъ

люде от цркве вощани ѿслепни цѣною купууть, а не от майсторовъ, восакъ да будеть црковный, майстором платити/за цѣланіе ^{еврејскаго} еїней на всяку по единъ пѣтакъ то есть 7 ^{хл.} Тесираже или убитка/ будуть на всяку оку отбитися по 20 драма. Страні ^{иже} или иновѣряніи ^{иже} проходящих чресъ варошъ свободно ~~да~~ есть таковъ продавати ему, обаче не варошаномъ. Кутія школная въ црквах на свое время ^{абіе} да проходитъ ^{Грѣ} поможенія учащихся убогих ^{дети}.

Въ заключеніе же сих преднеписанных во Инструкціи опредѣленных Епитроповъ и попомарховъ должностей их же извѣстно проразсудившѣ неточию сей стѣй цркви пребитѣкъ лучшій бити, но и дрибавлема всегда чтолибо будеть ^жнатися что ^ж готову есть и пакъ что на потребитая издается, ^{Грѣ} Такоже и дающіи мѣстиню могутъ надѣятися что имъ без пропуска на службах бжіих обслужитея и въ родъ и родъ протокулѣ црковномъ, имена тѣхъ написана остануть. Токмо нарежденіи служителіе цркви седа да тщется по нарежденію нашему все исправно да будетъ, Бог же своею благодатию да вразумить, и укрѣпить въ служеніи ^{самъ}, притом и желаю да от начальна ^{Грѣ} Архиастыря ^Издовоздаяніе за сії воспрімутъ, имъ же и от нашего смиренія блгословеніе Архіерейское воздающе, пребиваємъ, ^{данно} во ^{вуковарской} вароши на 1733-го Года мца октом. 15-го дне.

М. П. Викентіи Іоаннович с. р. "

Пошто су тако наши прадедови у Вуковару овај лепи храм Божији саградили, и правила стекли

на који начин би црквени и школски иметак множити могли, прионили су они, са њима својственом побожном ревношћу, да исти што достојније усаврше и украсе.

Важна је у том погледу за повесницу српске православне цркве вуковарске књига црквених рачуна од 1759. до 1813. године. Ова је књига тврдо увезана и потпуно сачувана, те има на првоме листу наслов:

„Протокулъ

цркве свето Николаевске вуковарске
1759-го лѣта мною на концу подпісатомъ сочинися
и Епітрапомъ саутвердитимъ Блговѣйномъ оцу
Јоаниу Воинчевићу и Манойлу Јанковичу казацій
в руки предаде се да оны должни будуть чисто
држати прибытак дѣяти и по внутаръ назначитима
рубриками право приходе и расходе уписывати. Како
же и ураментъ ихъ гласить и на той конец сей за-
ключено у Вуковару више писатаго лѣта Јануар-
мца числа 1-го.

(М. П.) Герасимъ Радосав с. р.

А. Е. Митр. Еぢархъ.“

Не само да су у овој књизи од године на го-
дину еви приходи и расходи по појединим ставкама
уврштени и почевши од год. 1791 сваком поједином
годишњем рачуну приоддан именик особа, којима
је црквена готовина у зајам издавана са датутом
обвезнице и ознаком дужних свота, него су у ис-
тој почевши од 1713. до 1813. године сачувана

имена а по већој чести и власторучни потписи и печати протопоја, епитропа, осталих црквених служитеља и многобројних српских становника вуковарских, који су тима годишњим скуповима присуствовали. Само од 1769. до укључно 1777. године нису рачуни посебно за сваку поједину годину, него за свих тех шест година једно за другим у ту књигу уврштени и дне 7. марта 1775. не само потписом црквене општине него први пут и потписом присутног жупанијског повереника оверовљени. Није ли може бити ова последња околност, у којој су Срби тада повреду зајамчене им црквене автономије сматрали, била узрок неуредности, која је тих година у полагању црквених рачуна завладала, те да су тадашњи општинари волели црквене рачуне у скупу не-претресати, него ли да би допустили, да им се том приликом, присуством повереника светске области, црквена автономија врећа; пак видећи да им отпор не помаже, напокон ту новост почевши од 1775. ипак усвојити принуђени били.

Прве рачуне од 1758. до 1768. супотписивао је митрополитски ексарх Герасим Радосав или Радосављевић, а на скупном рачуну од 1769. до 1774. налази се потпис ексарха Данила Богдановића; касније пак, од како су рачуне повереници светске области супотписивати почели, не налазе се више на истима потписи ексарха.

Из ових рачуна види се, да је нова црква у прве три десетине година од постанка њеног посте-

пено укравашавана, у истој постојеће од позлаћеног дрвореза врло укусно састављено темпло, које је осечки дрворезник Фиртхер правио, подигнуто и вештачки бојадисаним иконама провиђено. Године 1763. закључено је цели свод црквени променити, короп распросранити, торањ и школу правити. Поред свих тих огромних трошкова, множио се је ишак иметак црквени од године на годину тако значио, да је исти, који је године 1758. своту од 2126 фор. износио, године 1813. на своту од 13130 фор. 31 кр. нарастао. Ово се може највише тој околности приписати, да се је број православни Срба у Вуковару још године 1763. на толико умножио, да се је већ тада на зидање још једне цркве приступити хтело, што тадашње светске власти допустити не хтедоше. Тим поводом постала је на коропу те цркве и сад постојећа капела Св. Великомученика Георгија.

Даље се из потписа на овим рачунима види, да су од 1759. до 1768. у Вуковару варошки кнезови понејвише православни Срби били, и то 1759. Гаврило Димић, 1760—1762, 1767—1768. Арсеније Поповић, 1763. Стојша Милосав, 1765—1765. Ђуко Костић, 1775—1778. непрекидно а за тим и 1784. Стојан Чавић. Веројатно је да је то и осталих година а нарочито и после 1784. још дugo времена случај био, без да се то из потписа на тима рачунима види; јер је познато да су Срби у Вуковару до најновијег доба и иметком претежнији од ино-

вераца били и далеко већи број становника него ли данас сачињавали, те да се је до пре 20—30 година сва трговина и све куће на нијаци у руку Срба находиле. Такођер је варошка општина ову цркву у оно време разним прилозима и то нарочито прилозима: „од шрофова“ „Шлофкрајцара“ и „пупилских крајцара“ прилично потпомагала, које сигурно не би случај био, да Срби у варошкој кући нису одлучну реч водили.

Спомена је вредно, да је, као што се из те књиге види, поп Игњатије Михајловић од године 1764 до 1781. као парох а од 1782. до 1800. као прота, дакле непрекидно пуних 36 година свештеником ове цркве био и да је исти кроз цело то време готово све ове рачуне својим карактеристичним, читким, округлим и крепким рукописом писао. Овај свештеник био је узор пастир свога стада, те га је црквена општина године 1797. као што ставка 8 расхода тог рачуна сведочи: „за отликованую его у време кужно и стаду своему службу“ знатним за оно време даром од 150 фор. наградила. Име његово слушао сам и ја у своме детинству од најстаријих људи с великим пијететом спомињати.

Да видимо како су наши стари са црквеним иметком управљали навестићу из ове књиге два рачуна и то :

1. Рачун од год. 1763. из кога се види како и којим поводом је поменута капела светог В. М. Георгија на корону те цркве постала. Овај рачун гласи :

„1763-о лѣта

Варошъ Вуковаръ

Црковъ свето Николаевская чрезъ своего Епч-
трома Теодора Петровича, от лѣта 1763-о Јануара
12-о до тогоже лѣта декемв. 28-о добила у различ-
ности, како его особито тефтеръ кой находится под
Нр. 6. показуетъ а здѣ у екстракту видити есть
и убо :

Екстрактъ

1-о 1762-о лѣта дато е ему у готову 1334 ф. 27 $\frac{1}{2}$ н.

2-о На цѣли годъ прихода ималъ

до 1763. лѣта декем. 28-о . . . 400 ф. 80 н.

Особито кнезъ Стойша Милосавле-

вичъ у своему кнежству и ешкут-
ству що е од штрафа и у раз-
личности придобіо 60 ф. то е за
стіхаръ у цркву даль

Сумма . . 1735 ф. 7 $\frac{1}{2}$ н.

Потрошито

1-о у различности на црковну по-

требу чрезъ 1763. лѣто. . . . 252 ф. 8 $\frac{1}{2}$ н.

2-о А сада у готову и на дугу по

облигаціа имѣсть 1482 ф. 24 н.

кое чини горня сумма , 1735 ф. 7 $\frac{1}{2}$ н.

30 фор. школеки было и Николи Вунђу на хра-
неніе дато.

Коя готовость подъ печатомъ на храненіе но-
вопоставитому Епитропу Петру Міатовичу предат-

ся, да онъ готовоство хранить и прибитокъ цркви светой дѣетъ, а за управлениe (по отрежденiю от общества) торня и при цркви школе и друга г. Епітропа именемъ Гдаръ Георгій Поповичъ и Георгій Костићъ, да они сва троица совокупно подъ Наставијемъ Гдна протопресвтера Моисея Лукича и Гдра Стойши Милосавлевича кнеза здѣшнiа вуковарека вароши попечениe и бригу имѣютъ материал приготовити, маисторе наћи, погодити, како би лѣта 1764. школу у койои има под единимъ кровомъ три собе и кухина бити, и торанъ репарирати у совершенство привест могли.

К тому же за нужду и потребу видѣлося бити, особито едну капелу созидати да неби во дни праздничия и недели младежъ наиначеже слуге и слушаки Божије службе, молитвословiа и стго причащенiа лишени бивали, и зато общим согласiем 2-ва тутора и то есть гдар Гаврiйль Димићъ и Арсений Поповичъ избрati и соутвердiti есу, да они за управлѣниe реченiя новiя цркве или капеле, храма стаго велико мченика Георгiа, Благословенiемъ Ныхъ Високодостойнѣйшаго Преосщества Екецелен: Православнаго Архиепика и Митрополита Гдна Гдна Павла Ненадовича,

іакоже и они предречени имѣютъ за управлениe касу собирати, материалъ приготовляти, маисторе погаћати и исплаћивати, а колико от куда и от кого шо примаютъ такожде колико када камо и за какву погребу трошеть право и вѣрно приходе и разходе

У тафтеръ унисуютъ, како у време свое предъ црквнимъ поглаваромъ и обществомъ праведни свой и рачунъ моћи дати, тако на сей конецъ и закључиша
1763. декем. 28. у Вуковару

(М. П.) Герасимъ Радосав с. р.

А. и Митрон. Ексаrhъ

(М. П.) Моисей Лукичъ с. р.

протопоп вуков.

Ђуко Костићъ с. р.

Теодоръ Петровићъ с. р.

Јоанъ Теняцъ с. р.

Георг: Поповичъ с. р.

Евтимие Виденовичъ с. р.

Георги Гау . . . с. р.

Арсеніе Поповичъ с. р.

Николай Марковичъ

Јоанинъ Јаковичъ

Црквени синови:

Атоніи Бачинчакинъ

Еутуміи Јовановичъ

Јоанинъ Бубнаревичъ

звонар

Школскій туторъ:

Николай Вуичъ

Суротинскій туторъ:

Василій Нештинац

(М. П.) Стойша Милосавъ с. р.

кнезъ

Еша Тегелтићъ ешкуть
 Миливои Мединацъ
 Панаотъ Динићъ
 Мишко Даміановичъ
 Мишко Казанджіа с. р.

2. Рачун од године 1794 из кога се види када је набављено и колико је коштало оно велико евангелије са којим се српска православна црква вуковарска и сад праведно дичити може.

Ово је евангелије у Москви 3. фебруара 1769. за време царице Јелисавете Петровне печатано, 70 цм. високо, 50 цм. широко и 10 цм. дебело, у финој тисканој црвеној кадифи круто увезато, са обе стране добро позлаћеним сребром богато оковано и таковим истим шарама искићено, стоји на часној трапези у стакленом оквиру, те је, почем се врло ретко као о ускру или богојавлењу употребљавало, са свим добро сачувано. На обе стране корица налазе се по пет средњих, округлих на белом порцулану или тако званом шмелцу укусно бојадисаних иконица и то, с преда у среди: воскресеније, а у ћошковима евангелисте: Матија, Лука, Марко и Јован а на стражњој страни у среди: вознесеније, а у ћошковима пророци: Исаја, Јеремија, Језекил и Данило. На последњем листу испод корица види се написано руско презиме: „Соловјевъ“. Као што сам слушао има у целоме Српству још само једина саборна црква у Карловцима слично евангелије.

Даље се виде из овога рачуна у попису особа, којима је црквена готовина у зајам издавана, које су породице тада у Вуковару постојале. Овај рачун гласи:

„1794. лѣта
Варошъ Вуковаръ
Рачунъ

Сверху приходовъ цркве стаго Николая во вароши Вуковаръ сущыя за 1794. лѣто от 1. мца Јануаріа до последняго дне мца Декемвріа, чрез Епитетропа Гдра Теодора Петровића Јакоже его Протоколь имъ водишии иже есть под Нро 34° показалъ и убо:

Ектрактъ
Приходовъ

1.	По гласу рачуна от 1793. лѣта у готовыхъ новци изостало и предато было ему Епитетропу . . .	1786	ф. 33	кр.
2.	И на дугу у 47. облигацихъ . . .	7959	„ 99	„
	Сумма . . .	9746	ф. 32	кр.

Сего 1794. лѣта прихода било, и убо.

3.	От тасовъ црковныхъ за цѣлое лѣто јакоже протоколъ Епитетроповъ чреъзъ нась долу подписаныхъ прегледанъ и искушен . . .	163	ф. 13	кр.
4.	От продаемыхъ свѣщъ по тому же протоколу	340	„ 47 $\frac{1}{2}$	„
5.	От звоноглашениј	151	„ 11	„

6. от продаемыхъ столовъ	218	"	15	"
7. от продатыхъ пешкирахъ и свиле	10	"	19	"
8. от сватова и вѣнцевъ	14	"	16	"
9. от свечаровъ	21	"	46 $\frac{1}{2}$	"
10. от различне милостиинъ и при- логовъ	85	"	18 $\frac{1}{2}$	"
11. от продатыхъ вина и ракіе	277	"	30	"
12. от у интереса на нов. цркв. на 8422 ф. от 100 ф. 6 ф.	505	"	13	"
За 1794. лѣто прихода бывшаго сумма	1787	"	49$\frac{1}{2}$	"
а съ оставшимъ от 1793. лѣта при- ходомъ сумма	11534	"	21$\frac{1}{2}$	"

Расходовъ

1. На зейтинъ, свѣче, восакъ и таміанъ по квитахъ бр. 1. 2. 3. 4. 19.	238	"	12	"
2. На исплаћиванъ магістеру по квити бр. 6. и репарацію школе	118	"	30	"
3. Діакону за его службу	12	"	—	"
4. На исплаћиванъ звонару, и сатжіи по квитахъ бр. 7. и 8.	100	"	—	"
5. На Еленича у Карловцы по квити бр. 11.	48	"	55	"
6. На исплаћиванъ конвенціе по кви- ти бр. 10.	70	"	—	"
7. На различность по квитахъ бр. 9. 12. 13. 15. 16. 17. и 18. 53 ф. 28 кр. и протоколу 83 ф. 55 кр.	137	"	23	"

8. Винцилиру за цѣло годишню ради-
нью 13 мотика винограда, печенѣ
ракіе и к симъ потребная 118 ф.
58 кр. а и пинтеру по конти 14.

17 фор.	135	"	58	"
								Сума	.	910	"

На Евангеліе

1. За 3 рифа кадифе по 9 ф. по конти бр. 1.	27	"	—	"
2. Бухпинтеру за оправленіе того по конти бр. 2.	49	"	15	"
3. За молерай Жмелца по конти бр. 3.								155	"	—	"
4. Кулунжі за оковъ по конти бр. 4.								893	"	37	"
5. Армиціе по квитахъ бр. 5. и 6.								40	"	19	"
5. Киріе и другаго трошка по кон- ти бр. 7.	7	"	10	"
цѣлаго расхода за 1794. лѣто сума								2083	"	19	"

Суммаріумъ.

Приходъ состоится	11534	"	21 $\frac{1}{2}$	"
Расходъ обаче	2083	"	19	"

Слѣдовательно останъ церкви у готовыхъ новцы, и у 48 облига- ціе на дугу	9451	"	2 $\frac{1}{2}$	"
--	---	---	---	---	------	---	-----------------	---

Изясненіе.

Предпоказанныхъ у 9451 ф. $2\frac{1}{2}$
кр. преко трошка содержащыхся
новаца и убо.

1. У кассы церковной у готовыхъ
новцы кодъ новопоставленаго епи-
тропа господара Йосифа Йоанно-
вичъ якоже и минцъ цѣдуля подъ
А. являемъ остаетъ 1437 „ $42\frac{1}{2}$ „
Слѣдующая же сумма разнимъ ли-
цамъ подъ интересъ на 100 ф. 6 ф.,
на облитаціе раздато есть и убо:
2. Господару Данійлу Илічу от
1793. лѣта Януар 1. 1000 „ — „
3. Господару Георгія Коетича сы-
новомъ от лѣта 1792. Мая 12. 1000 „ — „
4. Господару Василію Димичу и
Йоану Марковичу от 1791. Я-
нуар 1. 550 „ — „
5. Господару Йоанну и Михайлу
Ігнатовичемъ от 1786. Януар 1. 450 „ — „
6. Тѣмъ Господарем Ігнатовичемъ
от 1793. Февруара 1. 300 „ — „
7. Атанасію Вукасоничу от 1792.
Януар 2. 350 „ — „
8. Гд. Симеону Георгіевичу и Сто-
яну Романичу от 1792. Януара 1. 500 „ — „
9. Гд. Арсенію Стойшичу от 1792.
Декемврія 1. 350 „ — „

10. Гд. Трифону Гавріловичу от 1793. Януар 3.	400	,	—	"
11. Гд. Йоану Райкову от 1790. Фе- вруара 10.	150	"	—	"
12. Гд. Стефану Стойшичу от 1792. Августа 1.	100	"	—	"
13. Гд. Михайлу Дуждовичу от 1790. Февруара 10.	150	"	—	"
14. Гд. Кирилу Антоніевичу от 1790. Декемвра 29.	200	"	—	"
15. Г. Стефану Геренчевичу от 1777. Декемвра 17.	200	"	—	"
16. Гд. Йоану Степанчевичу от 1793. Февруара 1.	200	"	—	"
17. Гд. Петру Јанковичу от 1789. Януара 18.	200	"	—	"
18. Гд. Стояну Шицану от 1793. Февруара 9.	100	"	—	"
19. Гд. Кузману Йоановичу от 1793. Февруара 1.	100	"	—	"
20. Гд. Андрею Младеновичу от 1792. Февруара 1.	100	"	—	"
21. Гд. Игњя Матичъ за вино от 1792. родившаго от 1795. Яну- ара 19.	154	"	42	"
22. Гд. Гаврілу Фокличу от 1793. Декемвра 29.	50	"	—	"
23. Госпођи Ании Петровичъ са си- номъ от 1795. Януара 4.	150	"	—	"

24. Гд. Стефану Звонару от 1794.						
Декемвра 31.	50	"	—	"		
25. Гд. Той Стефану Звонару от 1794. Ноемв. 25.	50	"	—	"		
26. Гд. Самуилу Поповичу от 1792. Жуліа 4.	86	"	8	"		
27. Гд. Алекси Поповичу от 1798. Маїа 25.	50	"	—	"		
28. Гд. Лази Ваккову от 1793. Я- нуара 2.	25	"	—	"		
29. Гд. Иліи Стойшичу от 1792. Де- кемвра 28.	100	"	—	"		
30. Гд. Иліи Станичу от 1787. Маїа 14.	50	"	—	"		
31. Гд. Николи Станичу от 1789. Я- нуара 7.	50	"	—	"		
32. Гд. Михаилу Кудичу от 1795. Януара 1.	50	"	—	"		
33. Гд. Протоцресвітеру Ігнатію от 1795. Януара 2.	150	"	—	"		
34. Гд. Михаилу Милашевичу от 1792. Жуліа 13.	50	"	—	"		
35. Гд. Кирилу Антониевичу от 1794. Декемвра 27.	100	"	—	"		
36. Гд. Николи Бояничу от 1792. Януара 1.	50	"	—	"		
37. Гд. Михаилу Владимиру от 1791. Апріл 22.	50	"	—	"		

38. Гд. Павлу Поповичу от 1794.					
Декемвра 26.	50	"	—	"	
39. Гд. Стефану Бакалу от 1794.					
Февруара 4.	25	"	—	"	
40. Гд. Йоанну Нечварцу от 1793. Я-					
нуара 18.	30	"	—	"	
41. Гд. Андрею Марковичу от 1794.					
Февруара 21.	21	"	15	"	
42. Гд. Кирилу Кузмановичу от 1793.					
Новемвра 1.	34	"	—	"	
43. Гд. Гаврілу Богосављевићу от					
1795. Јануара 4.	50	"	—	"	
44. Гд. Алексеју Остојичу от 1789.					
Май 8.	30	"	—	"	
45. Гд. Теодору Станичу от 1791.					
Јуніа 15.	33	"	—	"	
46. Гд. Јереју Георгју от 1791.					
Май 16. и са интересомъ . . .	29	"	15	"	
47. Гд. Лаки Теофилову от 1789.					
Февруара 13.	10	"	—	"	
48. Гд. Андреју Настичу от 1788.					
Јануара 31.	20	"	—	"	
49. Гд. Пантелеј Верцу от 1780.					
Октомвра 7.	15	"	—	"	
<hr/>					
Сумма . . .	9451	"	2 $\frac{1}{2}$	"	

(М. П.) Теодоръ Петровић с р.
епитропъ церковній.

Да настоящи Рачунъ за 1794. лѣто сълою всевы-
сочайшаго цесаро-кralевскаго регулатента, чрезъ
ихъ Екцелленцію Архіепіскопа и Митрополита кар-
ловачкаго господина Стефана от Стратимировичъ
намъ изданому указу в присутствіи насть долу под-
писаныхъ прегледанъ и сїце обрѣтенъ, и сочиненъ
есть подпісомъ именъ ниювыхъ съ приложеніемъ
обычныя печати нашея свидѣтелствуемъ 1795. лѣта
месеца Януаріа дне 2. у Вуковару.

(М. П.) Игнатій Михаиловичъ с. р.

протопресв. вуковарекіи

(М. П.) Јоанъ Игњатовичъ с. р.

Михаилъ Адамовичъ с. р.

Павелъ Поповичъ с. р.

Лазаръ Кузмановићъ с. р.

(М. П.) Симо Георгіевичъ с. р.

(М. П.) Христо Михаиловичъ с. р.

Јованъ Јокановићъ с. р.

Атанас. Вукашиновићъ с. р.

Ђуко Стенпачевићъ с. р.

Стојан Шицанъ с. р.

М. Поповичъ с. р.

(М. П.) Јосифъ Јоановичъ с. р.

(М. П.) Стеванъ Лазаровичъ с. р.

Coram me Matth. Cambesi m. p. Or. Jud. Nlium.

Као знак побожности и дарежливости наших
старих вредна је спомена и частна трапеза на ко-
јој у овоме рачуну споменуто евангелије лежи.

Иста је из финог црвеног мрамора венгачки срезана, састоји се из дољне и горње масивне плоче од којих горња на четири јака мраморна стуба почива. Дољна плоча, представљајући небеса са сунцем, месецом и символима „разнотија“ има сљедећи надпис: „Сей престолъ еже на немъ божественому безкровному силенодѣйствію за людскія грѣхи во вѣчнія роды совершился из горящаго къ Господеви Богу і усердія церкви храма святаго Николая архиепископа мирликийскогъ чудотворца въ Вуковарѣ сущей единокровиаја братія за вѣчни своихъ родитељей Теодора и Анни а и свой споменъ: Кирилъ, Стефанъ и Николай Теодоровићи жителіе вуковарскія во комитатѣ срѣмскомъ сущія приложиша 1799. лѣта мѣсца Августа 15 дне.“

Но наши стари љицу били само побожни православни хришћани, они бијаху и љесни Срби, који су, кад је потреба изискивала, сложно и одважно на браник права цркве и народа стали, као што то ниже наведене две исправе, које сам једну крај друге у посебном омоту међу обичним списима у тој архиви нашао, и доказују. Ове две исправе стоје у очевидној свези, јер дочим прва у себи садржаје закључак општинара, садржава друга у себи изведене истог, те се односе обе на један те исти предмет: обрану повређених права и привилегија народних.

Прва од ових исправа писана је руком поменутог попа Игњата Михајловића на посебном табаку и гласи овако:

„Данає на концу лѣта, месеца и године подпісанихъ, мы долуподпісаты сбращеся у наше церкве свято Николаевске греческаго неунитскаго закона домъ школный, и между себе дозвали есмо нашего господина протопресвитера вуковарскаго Мовсеа Лукича и парохіалнаго священика Игнатія Михайловича, гдѣ за общое добро наше, поврежденіе обще народныхъ нашихъ привилегій и нарушеніе календара нашего, и боящеся да и помежду нами убіиства неслучится како по другихъ епархіахъ¹⁾ договорившесе како от насъ тужбу племенитой вармећи за истое нарушеніе всѣхъ и предименоватыхъ обще народныхъ поврежденіяхъ послати, тако ихъ Ексцеленціи согласну во всемъ копію послати, у чему мы годъ дознали будемо поврежденіе наше, нашачеже обще народныхъ привилегій и того ради да мы согласно сіє сотворити или тужбе далше камо надлежить отслати, потписуемо се и от сего нашего подписа до последнѣ капи крви да отстуپити нећемо подпісомъ нашіхъ именъ свидѣтельствуемъ. Фебруара . . . 1778.

Стојанъ Чавић

Василие Веселиновичъ

Туко Костић

епитроп церковни

Јованъ Исаковичъ

Арсение Поповић

Андріја Марковичъ ешкуть

Василие Димићъ

Тира Антонићъ

Гару Георгіе

¹⁾ Ове подвучене речи су истом руком на левој страни бельом тинтом додане.

Ефта Гибарчанинъ	Мартињ Вукашиновичъ
Лавудај Хажи	Аћимъ Петровићъ
Стеванъ Радонићъ	Ешо Тегелтићъ
Симеонъ Јанковићъ	Јоанъ Мирковичъ
Илја Міяловићъ	Наумъ Лазаровичъ
Панто Антониевичъ	Атанасіј Лазаровићъ
Ацо Јовановићъ	Михаљ Боровацъ
Јоанъ Міхаиловъ	Илја Арсу
Гавриљ Тодоровичъ	Илија Плавшићъ
Павель Поповичъ	Јаковъ Милићъ
Милутинъ Берковичъ	Симо Ђеорђевићъ
Јоанъ Меленчевичъ	Миаило Аћимовичъ
Ереміј Чаругњия	Антоніј Багиочанинъ
Станиша Чаругњия	Јоанъ Београдацъ
Марко Овановичъ	Глигориј Петровићъ
Коя Тепсићъ	Теодоръ Дужда
Ефто Плавничъ	Јоанић Игњатовићъ
Петаръ Чавићъ	Григориј Кирићъ
Илја Живановићъ	Марко Абањија
Максимъ Алимпићъ	Тирија Марковићъ
Јоанъ Мирковъ	Јоанъ Чаковчанинъ
Илја Стобшићъ	Стефанъ Поповићъ
Андріја Милашиновићъ	Јоанъ Ерълетићъ
Теодоръ Рашковъ	Михаилъ Петровићъ

Сви ови подписи са малом изнимком су, као што се на тој исправи види власторучни а пред сваким појединим потписом налази се знак креста које је у оно време потпису свечанији облик давало.

С поља на рубруму ове исправе написано је:
„Скупъ и Господ подписати. 1778.“

Друга од ових исправа писана је очевидно другом руком а и другим за онда „простијим“ језиком, на три велика табака, те нема ни датума ни потписа. По свој прилици је то или изворни саставак или прости препис оне тужбе, која се у напред наведеном општинском закључку од . . . фебруара 1778. спомиње.

Овој вуковарској тужби сличну тужбу нашао је и г. Гавра Витковић, професор београдеки, у архиви српске православне општине будимске, коју су тамошњи Срби, под датумом 24. новембра 1778. такођер на вицишпана сремског управили, који је тада, као што г. Витковић вели, у Беркасову живио. Ова тужба будимских Срба, која је у 2-ом одељку Гласника српског ученог друштва у Београду од год. 1874. печатана, има са свим други и краћи увод и свршетак него вукварска, те су у њој не само по некоји пунктови вукварске тужбе испримештани, него су у њој сви они пунктови, који су у вукварској тужби наведени и који се само Вуковарца тичу, са свим изостављени. Сравнивши ове две исправе једну с другом, очевидно се не поставља, да је саставитељу будимске тужбе вукварска обрасцем служила, које се већ и из датума горњег закључка општине вукварске од . . . фебруара 1778. и из датума будимске тужбе од 24. новембра 1778. судити може.

Но се види осим тога и из целога слога и састава вуковарске тужбе ове, да је иста у Вуковару састављена, јер су сви пунктови и места, која се Вуковара тичу и која су у будимској тужби испуштена, и по слогу и по језику са осталим садржајем те тужбе очевидно из једног пера потекла. Зато ја овој Вуковарској тужби по свему вредност дајем и држим, да су Вуковарци, по примеру муниципије, ову своју тужбу будимској општини, која је тада у овостраном Српству једна од најодличнијих и најугледнијих била, — саопштили, у цели, да и она ову тужбу њихову од своје стране усвоји и поткрепи, те су Будимци, одававши се позиву Вуковарца, ту њихову тужбу прекројили, у њој општа места, која се свих Срба тичу, местимице од речи до речи прихватили и само оно, што се на Вуковар односи, изоставили, и својој тужби други увод и закључак дали. По том је лако могуће, да ће се слична тужба и у архиви других већих и угледнијих општина наших наћи, који су са Вуковаром као Будим у живљем саобраћају стојали.

Ова врло занимљива тужба вуковарских Срба гласи од речи до речи овако :

Благоплеменитородный господинъ вицешпанъ,
иамъ господине милостивый !

Вашему благоплеменитородю и без нашега напоминяния, какве мерите и заслуге преузвишеному двору аустријскому, нашъ славеносрбский и вѣрни

народъ у време првога и другога против найглавнега неприателя свого христіанства Турчина, а и осталих неприятеля преузвишенога двора аустријскога рата учинјо есть, и за оне вѣрне заслуге нашега народа сербскога какви пакъ слобода и привилегије от блаженопочившего императора римскаго, господина Леополда у години 1690. месецу априљу дану шестому, када милостивијше нашъ народъ сербски испод ига турскога, у ово благочестиво свое царство своимъ синовомъ присинити и противъ поменутога найглавнега непријатеља Турчина оружје узеты звали есу, и чрезъ троје свое дипломе чрезъ свою дворску краљевску мажарску канцеларију, у којма се садржава нараграфовъ илы пунтова 31. за боли сталежъ нашега вѣрнога народа, а найпосле у години 1695. месецу марта дану 4. своим царскимъ именомъ и печатомъ милостивијше привилегије потврдили есу. Кое привилегије и слободу по смрти, ниовога напред поменутогъ святопочившего царскога величества господина Леополда, не само такођеръ: блаженопочившій императоры римски и краљвы мажарски, то есть: господинъ Јосифъ первы у години 1706. месецу септембра дану 20. и господинъ Кароль шести у години 1715. месецу јануара дану 22. но и сада благополучно царствујче ниово цесаро краљвско апостоличко величество одъ већъ милостивијаша самодршица наша и маты госпођа госпођа Маріја Тerezија, у години 1743. месецу јулју дану 4. Милостивијша кано

госпођа и мати наша потврдити, и по преди-цесоръ свих привилегіама у овоме своме благочестивоме и христіанскоме царству, нась по нашему восточному закону живити изволили есу, да е вамъ добро познато мы сви знадемо. — Но от преће николико година, а и данашњга дана, између наше земальске господе, нашега закона народъ различни догађай есу догађали се, кое догађае от почетка и гди су се догађали, нама нје от потребе све јављати, веће само оне догађае, кои су се овде у нашој вароши, а и нике и недалеко от нась, а премъ да су и нашему господарству сваколика позната, но и опеть мы о ињкихъ догађаях опоменути с великимъ нуждомъ усиловати есмо, боји се да до послетка неби какови несрећни и смртни догађай како по другихъ варошахъ и мѣстахъ и између нась произишао, не оставлямо: ербо из сваке прилике ми видимо, да сва слобода и привилегије вѣрнога народа нашега сасвим замазане есу, а како вимъ начиномъ, из ове препокорне и плачевне тужбе наше видити можете коју не само нашему господарству прочитати но и у самому оригиналу ни овимъ цесаро краљевскимъ и апостолическимъ величествамъ от свију нась правихъ и вѣријијшихъ своихъ поданиковъ послати и от стране племените вармеће времене препоручити и сваку милость от ниовихъ величествъ намъ испросити да би не отрекли се.

1. Милостиви нашъ господине! Чуемо мы дае еданъ сочинитель илити авторъ нико ново: А. Б.

измислио, и да се наша деца уче, по Банату већ се раздато, по коме А. Б. говори се да онакова наука и овде међу нашу децу увести се хоће, а међу овима литерама чујесе да више чифуцкњихъ него ли србскихъ слова имаде. Но да би и њга тко запитао: ели то А. Б. у оно време било кад се онъ започео учити се своме матерњему језику; он ће отговорити да нје било а могао без тога постићи доволну научу у своме матерноме језику: дакле ми то ново и њгово А. Б. примити не можемо нити хоћемо;

2. Да светле регементе (што сутра могу и племените вармеће учинити) нашу престу децу у немецку школу немецкоме језику учити се, коя јошъ ни своимъ језикомъ добро говорити незнаду силомъ натерати.

3. Книге наше нашимъ единно законимъ, на кое мы никада сумњъ имали нијемо, доносити забранјено, и за нашу потребу како црковну, тако и нашу общу хасну, и научу свјю наась преко толико година от куда смо преће могли добављати, от единозаконныхъ нашихъ куповали и съ нима се служили, а свагда у необореной илити у правой вѣрности овоме преузвишеноме двору аустријскоме стајали и служили јесмо: сад се пакъ на неутѣшиму нашу жалост, и душе наше смущеніе, силомъ натерую наась унијатске бечке книги куповати, и како себе, тако и децу нашу съметеноме и фалишноме закону приобучавати.

4. Учителъ от наше вѣре и закона и от нашега материнскога јзика нашой деци приводити, откуд би ми могли недопушта нам се, на последакъ: никакова добра у овоме христіанскоме царству ни нама ни последному роду нашему ни имати ни пакъ за новце купити да можемо, а наши праћди и дѣди, такођер и браћа наша за ово царство, Преузвишенога двора аустријскога и неисплаћену његову хасну, крв свою на Турчину, цесарокраљевскими ребеліантима, на Французу, Бавару и Прусу, нещедећи и нестрашећи се како потокъ текући проливали и съ иманіемъ онда служили, а ће садъ служимо, но у правица нашихъ привилегіалныхъувређени есмо.

5. Обичай стари благи и христіански наши съ милостивѣйше потвржденима цесаро-краљевским и апостолическимъ величествомъ имена новоиздатима регуламенти и чеетими укази по мало искоренявало се. Како и

6. Свештеника једногъ на 100 кућа да имамо отрећено, а наше свете цркве службе и правила црковна наше вѣре и закона, по старому обычјају једва и троји свештеника извршивати могу, друге пак свиценике, коима смо мы кауције дали, и све [бреме] кућа новихъ на себе узели, сад се касирају, а тое нама противу параграфа 13. привилегіалнога весма противно, такођер:

7. Митрополитска и владическа властъ поредъ параграфовъ 18. и 19. привилегіалныхъ надъ све-

щенствомъ сасвим искоренѣне, и на мѣсто ных земалской господи официромъ предата, и како чуемо да у нѣкыхъ мѣстахъ догађалосе, свещенику у малу погрѣшность пасти, за кою официръ земалски разумѣвшы свещеника у гвоздѣ постави, и не къ иѣговой духовной власти но своїй мирской под арестомъ поплѣ.

8. Десетцы и кадуцитети поред параграфовъ привилегіалнихъ: 18. 25. 29. и 30. от церкве наше узети, и не на хасну илити интересъ царски но другима: а навластито спахиама земалскимъ за ниовъ боли интересъ и јакость предати.

9. Прошевине и милостиинѣ нашимъ манастиромъ забранѣне, а въ мѣсто нашихъ манастирѣ не само по варошах живућима нашега закона людма но и у селма по нашима кућама фратри вросити иду, и милостииню скучляю, а јошъ и подвозомъ от села до села съ препоруком земалскога официра у свако време, а навластито пакъ: у време десеткованя земалскога плода без плаћаня отвозесе, а наши церковни официри ако ли би кой у право село на форишану извести се хотѣли, то онай по заповѣди и регулати царской свагда платити мораю. И

10. Јошъ видимо међу нами едну книгу мали катихисисъ, кояе незнамо от кога саставлена, и да се наша деца по варошах и осталихъ мѣстахъ от ниова цесарокралѣскога и апостолическога величества, а чрез нашега господина митрополита под именомъ цара раздата уче, у коме катихисису онай

сочинитель найпоглавитје пунктове, кой нашу вѣру и законъ утврђую, есте оставио, и за ни ниша неспоминѣ. За кое овога сочинителя илити автора срамота да буде, восточнога нашега благочѣстіа јерусалимске свете цркве синомъ називатисе, и она-кову книгу на светъ издати, а правду и тврдоћу нашега закона оставити, и свѣту непоказати но сакрити. На коя мы размишљаваюћи познаемо, а и очито видимо, куда е нашъ господинъ митрополитъ са своима владикама склонѣњъ; и што они мисле от насъ учинити; ономе се и изумлѣни или просто говорећи (непаметни човекъ) досетити може, јербо су све ово зле и несрѣћне вѣри и закону нашему прилике, каконоти и

11. Ова правила нашимъ калуђеромъ из нова која су састављена и раздата, а цета ова правила за ошроћу свою несабира люде у манастиръ, по разтеруе, а почему: и сама нова цесаро-краљевска и апостолска Величества милостивѣјше и благоутробнѣјше из свакихъ приликахъ разсудити могутъ. Јербо у тому новому регуламенту, кромѣ остале ошроће коя нису могућа човеку поднеты, постављено овако: удовому свещенику у калуђере нећи, а такођер и одъ већъ старимъ или младимъ, но у најболѣ време свога живота, и то кои би покалуђерити се хотѣо; онай да би за три године на проби у манастиру стајати морао, и доволно би наученъ био, а и остала къ овимъ ошро састављна. Но сва она нису самимъ калуђе-

ромъ на штету но свему нашемъ народу сербскомъ, на велику несрећу, јербо она опроћа, како смо и преће препокорно рекли, недозива люде у калуђере но оттеруе, дакле морају наши манастири опустошавати и обарати се. Како е то. И

12. Цѣли свѣтъ дознати може, да Гргетегъ манастиръ не овихъ година из нова но из давна сазидатъ, и из ниова цесаро-кraljevскога и апостоличскога Величества преузвишene милости и привилегиомъ саутврдитъ есть біо, кой не за интересъ царски а јошъ мањъ за народню какву хасну есть запустіо, и не само тай манастиръ Гргетегъ, него и други манастири у нашега господина митрополита епархій, от Гргетега: Старо Хопово, Стари Јазакъ, Мала Реметица, Петковача, и Дишка, а тако чуємо да и у другима епархиама нашихъ владика из доволних манастира калуђери разтерати есу, манастири пакъ саевим запустили: и гди су досадъ свещеници наши по манастири служили Богу, и поіалы за державне цареве наше, цѣли дворъ, воинство, земалеку господу и остале службе божіе, онде сада различни скоти стое, и безчасте престоле и олтаре божіе. А то никому другому на хасну илити добитакъ ніе, веће само единоме діаволу, јербо се онъ онде слави и весели, гди се найпре богъ славio, а сада се неслужећи срамоти и погрђуе. Навластито овос иљово то есть діаволско найвеће весеље и радость, кадъ онъ види да христіани от христіана и очевидно и тайно претериванъ и муке у својој

вѣри и закону, а поредъ своихъ правица с великимъ крви пролитіемъ, и иманіемъ своимъ заслуженимъ и у дану и у ноћи трпе и страдаю. А

13. Како смо и више препокорно за наше манастире нашему благоплеменитородію кой су запустили о поменули, тако і опеть опоменути неоставлямо, да у дипломи другой светопочившаго императора римскаго господина Леополда, чрезъ свою дворску мажарско канцеларию у години 1691. у въ шунктахъ привилегіалныхъ милости вѣйше за наше вѣрне заслуте издатыхъ, то есть: 10. 11. 12. 13. 14. 15. и 16. нестоить манастире наше разрушавати и обарати, а такођеръ и цркве наше незидати. Но стоить да гдѣ годъ потреба позове, изнова зидати и правити собственомъ властію да можемо. А ми овде у варони имали смо еднога трговца койе при своїй смрты своме сину на дуни аманетъ оставіо, едну капелу у нашему гробљу где може бити да млога праведна и света тѣлеса леже сазидати, у којој не само да би за оне мртве кои су у нашему гробљу покопати, но и за оне кои су от почетка сатвореня света померли а такођер и за живе, прво за иниова царекая величества, то есть, државне цареве наше и цѣли дворъ и воинство, а друго и за оне мртве кои су светимъ крщеніемъ крщенъ Богъ молио се. Навластито пакъ и нужда изискивала а и сада изйске нама јоште едну цркву овде у нашој варони имати, тесноте ради ове цркве коју сада имамо и нишмо от иниова цесаро-

кraljvскога и апостолическога величества ту ми-
жость добити могли, а узрока ради овога (що у
обичају нје досадъ било намъ у гробљу капелу има-
ти) а тое вама противъ свјо напред и после напи-
санихъ и нашемъ господству добро познатихъ пунк-
това привилегіалныхъ навластито пакъ манастире
наше обарати противъ пунктовъ 17. и 20. цркве
наше неправити 12. и 16. велика неправда учинїна
есть, и не само да намъ из нова цркву или капелу
созидати, него јоште ни старе покрнити без пита-
њя, указания сермје и нато допущеня, а такођеръ:
ни рачуна црковни без мирске власти по ново из-
датому регуламенту параграфу 5. нечинити запре-
ћено, а и тое намъ противно, и кога су ради уз-
рока наше правице тако потажене, то дознати не
можемо. Но знамо ми ово да све данке от нась
изискуемо како царску порцију, племените вармеће
таксу, тако і другу контрібуцију спахиску до да-
нась никадъ дужни изостали нисмо, за кое намъ и
земалски официри засведочити могу а у правицахъ
нашихъ нашима праћди и дједи, а и браћомъ за
преузвишени овај дворъ аустријски съ крвлю за-
служенихъ тако горко уvreћени єемо.

14. Погребаванѣ кодъ цркве и опела у цркви
по нашему христіанскому досадешнїму обичају над
мертвима савершивати сад се забранюе, но у кући
да се тѣло опое, у сандукъ закуе, и отъ куће не
у цркву но управо у гробље поконати отнесе запо-
вѣда се, говорећи: да отъ мртвый люди, кой се у

землю покопаваю кодъ цркве трую се други живи
кой остаю после ныхъ люди.

Но ми имали смо а и имамо многе сртне при-
лике кое су се на овоме свету догађале; и нису
онолико одъ већь народу щету учинити могле, ка-
коноти прво: у време последнјга съ найглавнимъ
закона христіанскога непріателјмъ на Белиграду
рата, кад се земља била скужила; коликае онда
нечистоћа аеромъ по околнихъ мѣстахъ ношена; и
нису се она околна мѣста, или сасвимъ затаманила,
но на кога є богъ послao ону смртъ, онай е от ово-
га света и отишao, а на кога нie, онай докле Богъ
кто живioе, и за ону пакъ милостъ свою Богъ по-
сле оне смрти, коликоe пута по онихъ мѣстахъ,
гдје куга била, садъ умножio народ а друго: от
онихъ кои на овоме свѣту заслуже и правимъ зе-
малскимъ судомъ публичной смрти предатисе мачемъ
или коломъ осуђени буду, кое по смрти злочинце,
недонусти земалески судъ кадъ суди кога и на ве-
шалахъ висити, како смо чули а й очима нашима
видили, да у три дана 30 душа на единому мѣсту
за храстество обѣщене есу, от онихъ душа 22. ски-
нути допущено а 11. на вешалахъ висило, докле
годъ иструило, осушило ее, и само изопадало нie.
Саде дакле нека изволе милостиво разеудити или
се већма народъ от онихъ кой се у земљу с 4 шу-
ха и више покопаваю, или пакъ отъ онихъ мачемъ
и коломъ потренихъ, на колю или на вешалахъ за
изгредь свима лежењихъ и висењихъ, коихъ нечис-

тоћа или смрадъ аером Богъ зна куда относисе труе! Напоследакъ:

15. Ми сви знадемо да ваше господство нови календаръ у вашима рукама кога су у Карловцы тайно и без свакога знања народа, нашъ господинъ архиепископъ и митрополитъ, с нашима владикама начинили и от имени карловачкога синода млоге наше светковине, а навластито: србске у томъ календару кассирали, и чрез протопопа у народъ јавно публицирати послали, а и овоме майстерству и изумлени или просто говорећи (непаметній човекъ) кудае то виово намереніе склонљно досетити се може. Ербо у ново издатому 1771. години месецу маю 29. дану регуламенту, у §. 27. стои: да уреждено остале окромъ она велика 4 празника, коя су цѣли данъ праздновати огласили, ваше римске свѣце нашъ народъ празновати, и дућане затворене от осмога до еданаестога саата затворене држати: и нато от њиова цесаро-кraljevскаго и апостолическаго Величанства милостијише, земалской по међу нама живућој господи, извршиуели то нашъ народъ гледати есть заповеђено. Но ми овдашња община наша право доказати можемо, да не само прости народъ вашега закона, но и земалска наша господа светковине свое римске по закону како би потребовало несвете, ербо у години 1765. месецу августу дану 15. то есть на велику вашу Гојеопију, кад се пасть 25 у варошкому за отворење нашихъ дућана, кад никакове луце или препо-

ве у време служења ваше свете мисе чинили ни-
смо, но само наша деца на дућани шила, от пољ
10 саата у јутру до совршенога 4. после полдана
у аресту били смо, а онай исты данъ после пољ-
дана са своима конма и коли господа до мрака ра-
дила есу; ми пакъ за исту светковину вашу арестъ
трили а у дипломи другой блаженопочившега им-
ператора римскога господина Леополда милостивѣй-
ше за заслуге наше у параграфу 8. и 14. овако:
да по обичају восточне цркве греческога закона на
уставъ старога календара Рассіановъ • слободно
садржава се, и како до садъ тако и у напредакъ
ниовога прковнихъ или мирскихъ щатуса ни ед-
номъ досадомъ да им се недосади даровали есу.
Нама пакъ како смо и найпре препокорно јавили,
не само еданъ тай у номенутой 1765. години путъ
да досада учинїна есть; но и у 1763. години от
племените вармеће официра: у години пакъ 1773.
покойнимъ вицекомесаромъ господаремъ Рицфиомъ,
светковину ваше Благовести цѣли данъ светковати
есмо патеривати били, и за исту светковину изме-
ђу насть единога майстора по имени Јоанна Милин-
ковића које само свога дућана врата отворио, изме-
ђу 9 и 10 саата у јутру, и потребомъ својомъ за
мало време послужити се прошао, когае онъ госпо-
дин Рицфиа у три саата после полдне био затво-
рио. А на исту господу официре племените вармеће
сремске гледаюћи кнезъ и ешкуть наши бивши
онихъ година от вашега закона; то есть у години

1773. кнезъ Јоса Пинтарићъ и у години 1774. ешкуть Ивша Влашићъ како на нама Вуковарци, тако и на селяни закона нашега дућане наше затворали и отъ селяна за ћело на продаю донешено и остало у контробонтъ силомъ узимали, и францешканомъ оу клостеръ за ћрофъ пошилали. Вашега пакъ закона людма у све те путове, кои су на продаю различне ствари доносили, нити господа официри, ни поменути кнезъ Пинтерићъ а ни ешкуть Влашићъ, никому едне речи нису хотели рећи; дакле то се очито види, да ниша друго нје веће само една ненавидостъ, на насъ закона восточнога нашега люде, мы пакъ уздајоћи се на нашу господу митрополите и владике кад кой постане до ой по својој јавной у цркви предъ народомъ заклетви по дипломе друге параграфу 26. уставъ свете наше цркве право чувати хоћеу и ништа ново у наш свети законъ да увести нећеу: и они наше светковине, навластито србске, коихъ до данашњага дана тѣлеса у Фрушкој Гори цѣла леже, кассирати намисили и премъ дае николико светаца србекыхъ међу другима празници светковати синодъ оставио, но нје хотѣо у календаръ поставити да се светкую како би потребовало: зато је стога очито видити могуће да до послетка наша дѣца мало по мало заборавили би, а наше дѣце дѣца до послетка ни у памети својој имали неби, да смо ми кадгодъ от свога србскога рода и колѣна свете и кои су могући били угодити богу имали люде, веће да би

се сасвимъ име ниово заборавило; но ми те новине међу нась ако и есу нашъ господинъ митрополитъ съ нашима владикама свеце наше кассирали и чрезъ протопона огласиты јоште у години 1776. есу дали, примити неможемо. Ербо нама наши светци нису за кассиранѣ, нити нашимъ светцемъ нашъ господинъ митрополитъ съ нашима владикама ни ми, а и други тко плаће недаемо, нити никак наши светци нама какву штету или убитакъ чине, веће јошъ бoga чрезъ нихъ славећи сваки благословъ и милостъ Божјю надъ нами знамо да примамо.

Ако би ово нашъ Господинъ Митрополитъ съ нашима владикама, и съ цесаро-кraljevskimi комисарами без знаня нашихъ депутатра, или са знањемъ нашихъ депутатра на саборахъ бившихъ, савршили и уредили есу, надајући се да ћемо и ми съ нима нашъ законъ оставити и у други оттићи, и съ нашимъ светимъ закономъ како и оий безбожно и бездушно играти се; то они сви а и други, ~~која~~ годъ онъ буде закона бјо, нека истине знаде, да ми закона нашега ~~измјнити нећемо~~ и тврдо нека вѣрује да ми у коме смо се закону и вјери изродили и вѣрни богу и цару свагда досадъ били, у оному закону и вѣри хоћемо, а и желимо и друго Христово пришествје дочекати, а цару своме државноме вѣрни бити. На другому пак Христову пришествју пророке, апостоле, седмо вееленске саборе, Василіја великога, Григоріја богослова і Јоанна Златоустога, а и остале наше свете цркве учитељъ,

коима науки цѣли свѣтъ и сви закони, да су они нась фалишио учили рећи неможе, навластито (светог Јоанна богослова) ако ми штогодъ фалишио у закону нашему и вѣри имали будемо; а савъ свѣтъ нека слуша хоћемо питати: дакле зашо су они нась преварили и нису намъ прави путь спасенія показали.

А до тога времена ако буде Богъ хотѣо и силомъ кой нась нашъ благочестиви и свети законъ измѣнити, буде хотѣо натеривати; То мы от свега найпре сву децу нашу на изгубленіе, како Витлеемъ за Христа щое дао 14000 под мачъ Иродовъ а после наше деце и сами себѣ съ нашима женама, и осталимъ остаткомъ на различну смрть како штое црква Никомідиска у старо време двѣ тма своихъ мученика Диоклитіана и Максиміліана мучителя ватри предала, предати готови есмо а от наине вѣре и закона еднога словца откинути или ново како пакъ прилати неможемо. Боећи се страшне клетве светога апостола Павла кой говори, ко Галатомъ у глави првай, зачалу 199., ако мы или ангель съ неба благовѣстить вамъ него щоемо мы благовѣстили, анатема да будетъ, и ове речи овай светы апостоль нје сданпуть само изговорю, но и повторю. На кое речи мы смишляюћи у нашъ свети законъ ница ново примити нећемо, нити смо мы нашимъ депутатомъ у нашихъ пленипотенциахъ кад су на саборе походили за измѣну закона, ни за нове календаре, ербо мы сами знадемо, да по две-

ма календари светковање светити неможемо, а јошъ
манѣ за какве нове уредбе да препоручили есмо :
зашто кои човекъ двостручи у своїй вѣри и за-
кону и самъ дознати неможе шта вѣрує, тай дакле
какоће вѣран бити државномъ своме цару и царству.

Зато ми и опетъ други путъ милостиво ваше
господство понизно молимо, да вы ово наше пре-
понизиѣйшее и препокориѣйшее моленіе, и пла-
чевну и неволну тужбу нашу, коју вамъ по нашей
браћи у руке пошилѣмо, право къ царскому двору,
и поред исте тужбе наше от стране племените вар-
меће сремске препоруку онакову послати не отре-
кли се, коя би препорука могла државныхъ царева
нашихъ сердца, на нашъ славено-сербский и вѣрни
народъ умилостивити, и опет сва она коя су благо-
употребиѣйше ниово цесаро-кraljevsko и апостоли-
ческо Величанство всемилостивиѣйшая монархиня на-
ша, и госпођа мати, матерскій у напредъ помену-
той 1743. години месецу јулио 4. дану за непору-
шену нашу вѣност августиѣйшему двору аус-
тријскому, и заслуга от преди цесаровъ своихъ импе-
раторовъ римскихъ господей Леополда, Јосифа и
Карола шестога, намъ дароване и потверђене при-
вилегије милостивиѣйше потврдити и овако записати:
Докле годъ овай родъ и народъ расијански и серб-
ски у непоколебимој к намъ и Августному двору
нашему аустријскому у вѣности и покорности пре-
бивати буде; дотле и сва напредъ помянута у при-
вилегији преимущество, свобода милости, допущеніа

и правици, спокоини и без сваке досаде и препоне, уживати, употребляти, радоватися и хаснити да може изволили, а по овому обѣщанію из милости материнске ниова цесаро-кraljevскога и апостоличскога Величанства нама оглашеному пункту ми смо и онда били и сад смо, а и хоћемо от рода нашега въ родъ вѣрны, послушни и благоговѣйни августѣйшему двору аустријскому, до найпоследнѣј кани крви наше бити, и даваћемо свагда, којасу царова цару: а која су божја богу. Само са свакомъ понизностю плачући просимо и молимо, да би ниова цесаро-кraljevска и апостолическа Величанства, наше привилегијалне правице от слова до слова потврдити и сву слободу стару нашу опеть намъ натрагъ повратити и дати, новине пак међу насъ съ регуламентами послате оглашене башь несрећна за насъ, својомъ преувешеномъ царскомъ властю сасвимъ касирати и избрисати, а усађени страх у тѣлахъ и душахъ нашихъ фластеромъ милости свое милостивије залечити изволили. А Богъ свемогући и праведни, на страшноме своме суду предъ џелимъ свѣтомъ нека суди међу нама и међу онима, коису на себе ту бригу узели, насъ кодъ ниовихъ цесаро-кraljevskихъ и апостолическаго величества у немилость довести, и омразити, нове регуламенте за насъ саставити а наше привилегије съ њима замазати, у коме уфању а без сваке сумње за нашу неослабну вѣрностъ и правду да право от Бога, а после и от ниовихъ цесаро-кraljev-

ескихъ и апостолического Величества, како благоутробијишихъ и за све препокоријише прошениа, ваша, а молбе, совершено утѣшеніе мы получити да хоћемо, тврдо надамо се.

(С поља на рубруму стоји написано):

„Молба дата вармећи за дућане по превелега наши 760/.

Са овима исправама, држим, да није све исприљено, што се у овој архиви важнијега налази, и да ће се у оној гомили списка, још по некоја занимива исправа налазити, која руку чека, да ју из стотине прашнице на светло изнесе.

Још ми преостаје из ове архиве споменути, оне податке, из којих се види, када је и како је постала „добра вода“ са црквом својом преподобне мајке Парацеве, која као филиал вуковарској цркви светог оца Николаја припада и у којој се почетком од акатисне недеље до јесење свете Петке, сваке младе недеље, служба Божија служи.

„Добра вода“, ово на далеко познато, убаво место, на јужној страни, пол сата хода од Вуковара удаљено, на којој је наш неумрли Бранко тако радо боравио, лежи на десној страни Вуке, преко пута од горепоменуте шумице: „Адица“ зване, у умиљатој долини, на подножју повисоког брега, који се уз десну обалу Вуке до саме вароши протеже. Ово место било је, као што се прича, још концем прошлога века, триjem обращени пашњак, на коме су пастири своја стада паели. Исти налази тамо на

извор са тако добром и бистром водом, да се по њему, не само цела долина, него и велики део онога брега брзо „добрим водом“ назове. Мало затим пронесе се глас о лековитости тога извора и гатке како су роми, који су се том водом окупали, своје штаке на истом извору оставили.

Којим су начином Срби у посјед „добре воде“ дошли, о томе постоји једна гатка, коју сам у мом детинству причати чуо, и која је прије једне или две десетине година, по једном мени непознатом писцу, јамачно по моме причању, у „Јавору“ приопштена. Но оставимо ту гатку и прећимо на оно шта нам црквена архива о том вели.

Наши стари, или да са апостолом Павлом рекнем: ови „ревнитељи свију добри дела“, чувни за овај извор, измоле брзо од тадашњег властелина грофа Емерика Елца не само дозволу, да тај извор у црквену сврху окупирати могу, него им овај писменом исправом, која се и данас у црквеној архиви похрањава, осим извора, још до 4. јутра уз исту граничеће ливаде поклони, са правом, да могу за посетиоце „добре воде“ и гостилник у црквену корист подићи, за које је право српска општина вуковарска истоме властелинству годишње два дуката све до 1848. године плаћала.

Чим су право ово добили, приону они живо око купљења прилога у самоме месту, те се, као што дотични, у истој архиви похрањени списак показује, обвежу: једни цигљу, други креч и песак,

трећи грађу, ови подвоз, они потребити новац даровати и тако подигну 1808. године међусобном општом дарежљивошћу својом јак и простран зидани свод, у два одељења и то једно: за извор, са две цеви, а друго: за приступ извору, поставе над извором икону и посвете исти 26. јула 1808. лицем на свету Петку. Године 1811. подигну припомоћу црквене касе, из које 700 ф. узајме, над овим сводом, од тврдог материјала, лену, угледну црквицу којој темељ дне 3. Јула 1811. свечано освете а исте године 11. Септембра крст чело олтара а 11. Декембра крст на торњу уздигну, посветивши и саму цркву преподобној матери Параскеви. За спомен свој поставе са десне стране извора малу мраморну плочу са овим натписом:

„Сей изворъ добрая вода называется кодъ преподобнія матери Параскеви соградися сосердіемъ общества Старо вуковарскаго Храма Святаго оца Николаа, православнаго, греконеунитскаго восточнаго вѣроисповѣданія, освятися дне 3. Августа 1808 гѣта.“

Годину дана за тим саграде они мало подаље од цркве, лену кућу, од тврдог материјала са потребитим зградама, које и сад као гостијник за посетиоце „добре воде“ служи. Особиту заслугу стекли су око „добре воде“ Јован Плавшић и Алекса Адамовић од којих је први 1806—1809 а други 1810—1811 црквеним тутором био; дочим је неки римокатолик Иван Антоновић своју ливаду, пре-

ко које се је, долазећи од пута извору, прелазити морало, црквеној општини поклонио.

Тако је постала „добра вода“ — ово далеко познато место, на ком се је о летњој и јесењој светој Петки побожни народ наш из Вуковара и околице, а у пређашње време и из свију крајева Срема и Славоније скучљао и млоги по тадашњем обичају верну сапутницу свога живота први пут угледао — не само извором знатних годишњих прихода за саму црквену општину вуковарску, него и за бивше ученике српских основних школа вуковарских, оно свето и позаборављено место, на којему су они у кругу својих родитеља и учитеља, сваке године по један дан у месецу Мају у свежем зраку и пролетњем зеленилу, лепе дане невиног децијег весеља и радости проводили.

Слушао сам, да је српска вуковарска општина у српству једна од првих била, која је по примеру западних народа, ову лепу мајску дечију свечаност усвојила и да је управо новодом истих свечаности, чини ми се од Луке Милованова, писца „опита к' српској сличноречности“, ова лепа песмица спевана:

1.

Лепо ти је ногледати
У пролеће Божји дар,
Када земља наша мати
Плодоносни прима жар;

Онда расте, онда цвета,
Зелен краси сва дрвета.

2.

Гдегод видиш птицу коју,
Богодани чујеш глас,
Којим пева песму своју,
Наслађује њоме нас :
Слушајући сласти ове,
Сваког тајно нешто зове.

3.

Сад сва младеж дан свечани
Једва чека, зове хај !
Красни ваздух, богодани,
Лепо време месец мај,
Пак на коли, или пешке,
Ако нема сметње тешке.

4.

И ми други сада где смо ?
Какови је ово рај ?
Училиште остависмо,
Па смо дошли сви у гај.
Да се скупа веселимо,
Да се овде почастимо.

5.

Ту закона јест наставник,
С учитељем, око нас,

Данас с нама славе празник
И весеља деле час;
Сви весели dakле стојмо,
Песму нову сада појмо.

6.

Многољетсвуј учитељу!
Милостиви Боже дај!
Местном нашем директору
Срећу дават не престај.
Милост нашем учитељу
Даруј њему у весељу!

Штета што ова лепа песмица са својом умилном мелодијом, у последње време и у самоме Вуковару, приликом ових мајских дечијих свечаности, све више и више уступа место другим ратоборним, за децу често пута неприкладним песмама данашњега времена.

Тако су наши стари радили, пак су им цркве биле пуне, да су од једне по две градили, а школе тесне, да су поред старе нову подизали. Хвала вам, блажене сене наших дедова и прадедова, јер све што боље и лепије имамо, све нас то на вас опомиње, све то вами захвалити можемо. Да, али није тада било радикалаца, либералаца, слободоумњака и клирикалаца. Слушајући млађи старијега, сви су они били родољубиви Срби и побожни пра-

вославни хришћани. А ми, данашњи потомци њихови, са нашима по избору уставно бираним скупштинама! Колико нас труда и борбе стаје „избране“ одабрати, колико нам тешко пада „второга“ наћи. Дао Бог, да се наш подмладак на своје пра-дедове угледа, да по примеру њиховом своју снагу оцене чедније и праведније него ми, да своју снагу употребе сложније него ми, пак им неће бити цркве празне а школе — комуналне.

ШТАМПАРСКЕ ПОГРЕШКЕ.

СТРАНА	РЕД				
	7 20	место:	Преулв.	треба:	Преузв.
	7 21	"	Видаји	"	Вицаји.
	8 21	"	Trugen	"	Brugen.
	12 3	"	подчињавши	"	потчинивши.
	12 12	"	занита	"	за исти.
	15 8	после	речи: <i>а последњег</i>	долази:	пожунског сабора у име васцелог
	15 9	"	" да	"	најевчаније про- сведујем и молим да ми се
	16 4	место:	шратили	треба:	тратили.
	17 1	"	садањег	"	негдањег.
	17 20	"	Шанда	"	Шанца.
	17 27	"	наши	"	сами.
	18 11	"	Илији	"	Исаји.
	19 5	"	зовешіи	"	зовеміи.
	21 11	"	рѣчно	"	вѣчно.
	23 1	"	тицатися	"	тищатися.
	26 7	"	непиується	"	написується.
	29 14	"	обрешися	"	облещиша.
	31 29	"	договић	"	договорић.
	32 1	"	вощањосящи	"	вощания свѣщи.
	33 29	"	1713	"	1743.
	34 5	"	1777	"	1775.
	35 3	"	Фиртхер	"	Фиртлер.
	39 13	"	Виденовичъ	"	Виценовичъ.
	51 13	"	Багиочанинъ	"	Баниччанинъ.
	53 7	"	вредност	"	предност.
	63 19	после	речи: <i>судъ</i>	долази:	у землю покопати, веће осуди на смрти на колу до- кле год неистру- ле лежати. А тако земалски судъ

